

ženska soba

Istraživački izvještaj

**«RODNA PRIZMA
SEKSUALNIH PRAVA MLADIH»**

Ženska soba

Centar za seksualna prava

S A D R Ź A J

Predgovor	3
Ciljevi i postupak istraživanja	4
Socio-demografske karakteristike uzorka	8
Seksualna prava i reproduktivno zdravlje	11
Obrasci seksualnog ponašanja	23
Seksualno nasilje	31
Motivi seksualnih odnosa	36
Povratne informacije ispitanica i ispitanika	39
Zaključci istraživanja	41
Sažetak istraživanja	42

1. PREDGOVOR ISTRAŽIVANJU

Pred Vama se nalazi izvještaj istraživanja «**Rodna prizma seksualnih prava mladih**» koje je tijekom 2006. i 2007. godine provela Ženska soba – Centar za seksualna prava.

Istraživanje obuhvaća brojna područja seksualnih prava gledana kroz rodnu perspektivu: znanja o seksualnim pravima, obrasce seksualnog ponašanja, reproduktivno zdravlje, rizična seksualna ponašanja, te iskustva seksualnog nasilja. Provedeno je na reprezentativnom uzorku studentica i studenata Zagrebačkog sveučilišta, treće i četvrte godine.

Cijela ideja ovog istraživanja proizašla je iz višegodišnjeg rada na području seksualnosti i seksualnih prava, kao i odnosa među rodovima. S obzirom na kontekst u kojem živimo, a koji karakteriziraju naglašeni dvostruki standardi vezani uz seksualna ponašanja i seksualnost, smatrale smo kako je ovo istraživanje još jedan korak bliže razumijevanju tog konteksta i dominantnih odnosa, te da može imati brojne praktične implikacije.

U razvoju istraživanja sudjelovao je tim Ženske sobe, kao i vanjske suradnice koje su svojim znanjem i iskustvom pomagale u radu: voditeljica projekta mr.sc. Maja Mamula, psihologinja; Ivana Dijanić Plašč, psihologinja; Ivana Jurišić, apsolvantica psihologije; Voljana Kapelina, liječnica; mag. Dunja Bonacci Skenderović, politologinja i Jasna Belamarić, psihologinja.

Rezultate smo nastojale prikazati što jednostavnije i preglednije, u cilju stjecanja osnovnog uvida u rodne razlike i sličnosti. Za sve osobe koje su zainteresirane za podatke i analizu istraživanja otvorena je mogućnost direktnog kontakta sa Ženskom sobom.

Istraživanje je realizirano zahvaljujući sredstvima Ureda za ravnopravnost spolova Vlade RH, kao i pomoći i suradnji brojnih fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Ovim putem želimo se od srca zahvaliti svima na pruženoj podršci.

I na kraju svega, nadamo se kako smo ostvarile veći dio svega što smo željele i zamislile, te kako će ovo istraživanje usmjeriti pažnju javnosti na temu seksualnosti, seksualnih prava i postojećih odnosa između spolova/rodova u našem društvu.

Maja Mamula, Zagreb, travanj 2007.

2. CILJEVI I POSTUPAK ISTRAŽIVANJA

2.1. CILJEVI

Ovo istraživanje ima 2 osnovna cilja:

- a) utvrditi postoji li razlika u rodnoj perspektivi mladih ljudi prema seksualnim pravima;
- b) iskoristiti podatke kao polazišnu točku u razvoju edukacije o seksualnim pravima i senzibilizacije na rodne odnose u Hrvatskoj.

2.2. UZORAK / SUDIONICE I SUDIONICI ISTRAŽIVANJA

Uzorak istraživanja obuhvaća reprezentativnu grupu studentica i studenata Sveučilišta u Zagrebu¹, treće i četvrte godine studija. Definiran je kao **7%** upisanih studentica i studenata na prvu godinu fakulteta, prema dostupnim podacima Sveučilišta u Zagrebu². Uzorak je činilo ukupno **852** studenata i studentica.

Sveučilište u Zagrebu broji 29 fakulteta, 3 umjetničke akademije i jedan sveučilišni centar – Hrvatske studije. Preddiplomski i diplomski studijski programi provode se u okviru **sedam područja**: područje prirodnih znanosti, područje tehničkih znanosti, područje biomedicinskih znanosti, područje biotehničkih znanosti, područje društvenih znanosti, područje humanističkih znanosti i umjetničko područje.

Anketiranje su obavile dvije apsolventice psihologije, na 16 fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Prikupljeno je preko 900, a u konačnu obradu ušlo je **852 ispunjena upitnika**.

---

¹ Sveučilište u Zagrebu utemeljeno je 1669. godine poveljom rimskog cara i ugarsko-hrvatskog kralja Leopolda I, a prvi fakulteti Sveučilišta u Zagrebu su bili filozofski i teološki.

² Sveučilište u Zagrebu «Broj studenata koji se upisuju na I. godinu studija visokih učilišta Sveučilišta u Zagrebu u akad. god. 2005./2006.»; www.unizg.hr/nastava_studenti/upisi.html (pogledano 11.05.2006.).

Tablica 2.1.

Uzorak studentica i studenata Sveučilišta u Zagrebu prema znanstvenom području

br.	Područje	broj upisanih studenata/ica	planirani uzorak (7%)	ostvareni uzorak	odstupanje
1	Područje prirodnih znanosti	1149	80	86	6 (7.5%)
2	Područje tehničkih znanosti	3645	255	248	-7 (2.8%)
3	Područje biomedicinskih znanosti	682	48	47	-1 (2.1%)
4	Područje biotehničkih znanosti	920	64	51	-13 (20.3%)
5	Područje društvenih znanosti	3811	267	269	2 (0.8%)
6	Područje humanističkih znanosti	1702	119	131	12 (20.1%)
7	Umjetničko područje	267	19	20	1 (5.3%)
	ukupno	12.176	852	852	

Kao što možemo vidjeti iz tablice 2.11, planirani uzorak je ostvaren u potpunosti, s manjim odstupanjima s obzirom na znanstveno područje. Najveće odstupanje bilježimo na području biotehničkih znanosti, na kojem je odstupanje od - 20% (slab odaziv), te na području humanističkih znanosti + 20% (velik broj studenata i studentica na predavanjima). U svim ostalim područjima nije bilo većih odstupanja.

Tablica 2.2.

Uzorak studentica i studenata prema fakultetima

br.	Područje	upisani	7%	prikupljeno
1	Područje prirodnih znanosti	1149	80	86
	Prirodoslovno-matematički fakultet: fizika i biologija			86
	ukupno			86
2	Područje tehničkih znanosti	3645	255	248
	Arhitektonski fakultet			13
	Fakultet prometnih znanosti			135
	Fakultet strojarstva i brodogradnje			56
	Građevinski fakultet			30
	Tekstilno-tehnološki fakultet			14
	ukupno			248
3	Područje biomedicinskih znanosti	682	48	47
	Medicinski fakultet			47
	ukupno			47
4	Područje biotehničkih znanosti	920	64	51

	Agronomski fakultet			25
	Prehrambeno-biotehnološki fakultet			26
	ukupno			51
5	Područje društvenih znanosti	3811	267	269
	Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet			46
	Ekonomski fakultet			68
	Fakultet političkih znanosti			31
	Kineziološki fakultet			124
	ukupno			269
6	Područje humanističkih znanosti	1702	119	131
	Filozofski fakultet			63
	Hrvatski studiji			68
	ukupno			131
7	Umjetničko područje	267	19	20
	Akademija likovnih umjetnosti			20
	ukupno			20
	Ukupno	12.176	852	852

2.3. ISTRAŽIVAČKI INSTRUMENT

Za potrebe istraživanja konstruiran je upitnik koji se sastoji od **39 grupa pitanja** i prostora za komentare. Upitnik je pokrivaio sljedeća područja:

1. opće socio-demografske varijable (6)
2. seksualna prava i reproduktivno zdravlje (12)
3. seksualno ponašanje, uključujući i rizična seksualna ponašanja (14)
4. seksualno nasilje (3)
5. motivi za stupanje u seksualne odnose (1 tablica/ 62 čestice)
6. povratne informacije (3)

Dio upitnika koji se odnosi na motive za stupanje u seksualne odnose, a koji se sastoji od 62 čestice (skala stavova) preuzet je od Hill i Preston (1996.), **AMORE: The Affective and Motivational Orientation Related to Erotic Arousal Questionnaire**³.

Pitanja u upitniku su kombinirana od pitanja otvorenog tipa (npr. dob), višestrukog izbora (npr. stupanj obrazovanja), procjena na ljestvicama Likertovog tipa (npr. procjena materijalnog statusa).

³ Hill, C.A. (1997.): The distinctiveness of sexual motives in relation to sexual desire and desirable partner attributes. Journal of Sex Research, Spring 1997.

2.4. PRIKUPLJANJE PODATAKA

Kako bi se provjerila jasnost i razumljivost upitnika, provedeno je pilot-istraživanje na 70 studentica i studenata Hrvatskih studija, Sveučilišta u Zagrebu, u okviru kolegija «Psihologija spolnosti». Upitnik se pokazao jasnim i razumljivim, tako da nije bilo potrebe za promjenama.

Prikupljanje podataka trajalo je od kraja studenog 2006. do početka ožujka 2007. godine. U prikupljanju podataka sudjelovale su dvije anketarke, absolventice psihologije Ivana Jurišić i Asja Zenko. Dvije članice tima Ženske sobe bile su na raspolaganju za sva pitanja i nedoumice vezane uz provedbu samog istraživanja, kako od strane osoba s različitih fakulteta koje su nam pomagale u provođenju istraživanja, tako i od studenata i studentica koji su sudjelovali u istraživanju.

Ispunjavanje upitnika bilo je anonimno, trajalo je prosječno 20 minuta. Studentice i studenti ubacivali su ispunjeni upitnik u kutiju/kovertu, koja je nakon toga bila zapečaćena i spremljena u Ženskoj sobi.

2.5. OBRADA PODATAKA

Upitnikom dobiveni rezultati su kodirani i obrađeni statističkim programom SPSS 14.0 for Windows. Korištene statističke metode za obradu podataka su sljedeće:

- deskriptivna statistika: frekvencija dobivenih odgovora i postotak odgovora za svaku pojedinu česticu, aritmetičke sredine, pripadajuće standardne devijacije;
- t-test za nezavisne uzorke, jednostavna analiza varijance, Scheffeov test, hi-kvadrat test;
- grafički prikazi.

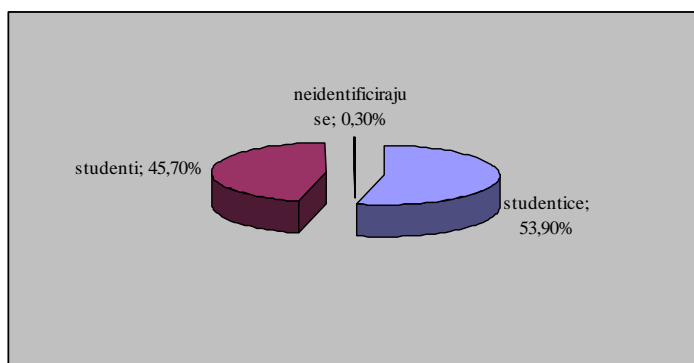
3. SOCIO – DEMOGRAFSKE KARAKTERISTIKE UZORKA

Upitnik o rodnoj prizmi seksualnih prava mladih ispunilo je 852 studentica i studenata Sveučilišta u Zagrebu, od čega 459 studentica (53.9%) i 389 studenata (45.7%), te 3 osobe koje se spolno ne identificiraju (0.3%).

Grafikon 3.1.

Spolna/rodna struktura uzorka

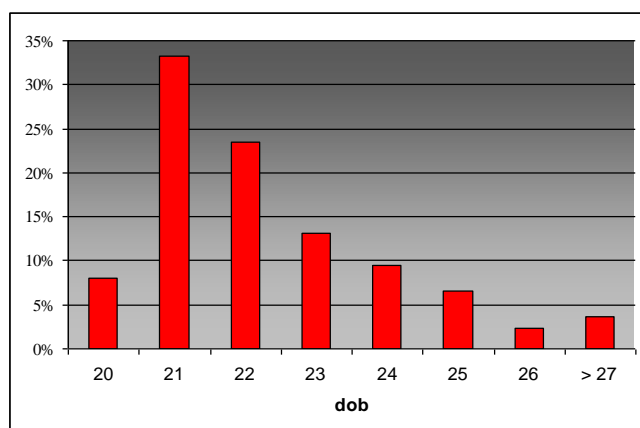

Dob

Raspon dobi studentske populacije treće i četvrte godine fakulteta kreće se od 20 do 39 godina, ali većina studentica i studenata je stara između 20 i 24 godine (87.3%). Prosječna dob uzorka je 22.4 godine⁴.

Grafikon 3.2.

Raspon dobi studentica i studenata

⁴ M=22.38; sd= 2.02

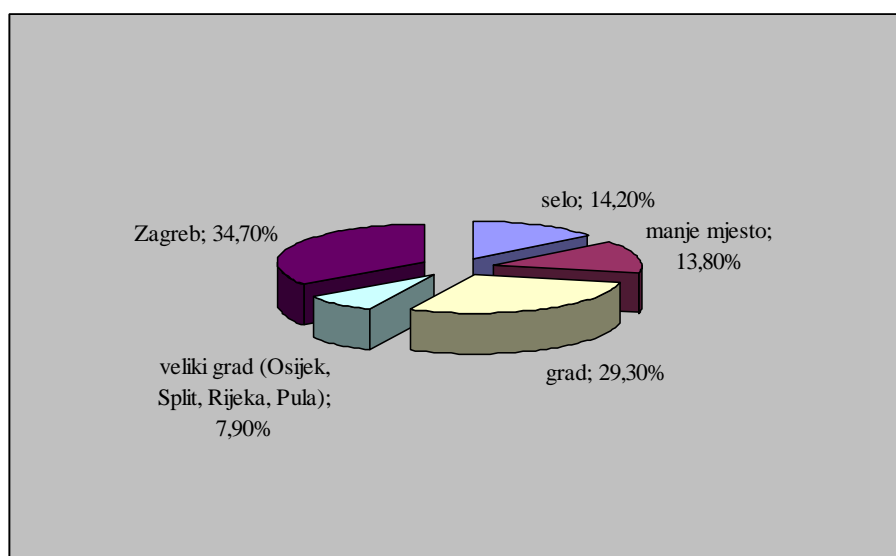

Naselje

Komparirajući podatke o tome u kakvom su mjestu studentice i studenti provele/i najveći dio života, vidimo kako je najveći dio uzorka iz Zagreba (34.4%) i gradova (29.3%), dok je najmanje studentica i studenata iz drugih velikih gradova (7.9%) kao što su Osijek, Rijeka ili Split, koji imaju svoja Sveučilišta.

Grafikon 3.3.

Udio studentica i studenata u uzorku prema naselju u kojem su provele/i najveći dio života

Obrazovanje roditelja

Zanimalo nas je i obrazovanje roditelja studentica i studenata. Većina majki ima završenu srednju školu (52.4%) ili višu i visoku školu (38.9%), što je postotak koji odskaka od prosjeka obrazovanja žena u Hrvatskoj, prema kojem samo 40.5% žena ima završenu srednju školu, a 11.2% višu školu ili fakultet.⁵

Što se tiče obrazovanja očeva, situacija je slična: većina ima završenu srednju školu (47.2%) ili višu i visoku školu (45.8%), što je također iznad prosjeka obrazovanje muškaraca u Hrvatskoj (prema službenim podacima on iznosi 55% za srednju stručnu spremu i 12.8% za višu ili visoku stručnu spremu⁶).

⁵ Republika Hrvatska, Državni zavod za statistiku «Žene i muškarci u Hrvatskoj 2006.», Zagreb, 2006.

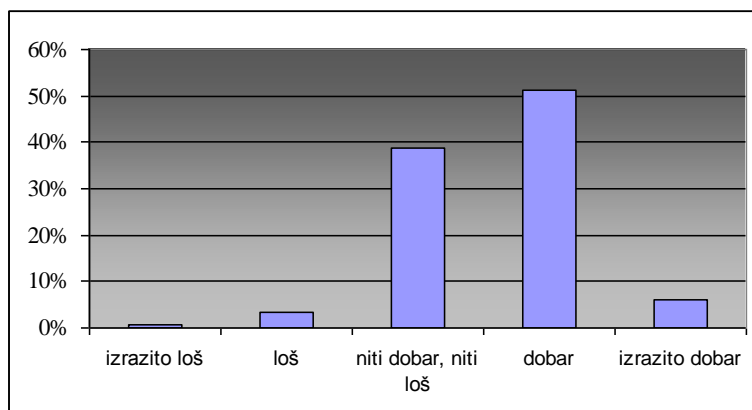
⁶ Republika Hrvatska, Državni zavod za statistiku «Žene i muškarci u Hrvatskoj 2006.», Zagreb, 2006.

Procjena materijalnog statusa

Zamoljeni da procijene svoj materijalni status na skali od 5 stupnjeva (od izrazito loš do izrazito dobar), većina studentica i studenata smatra kako je on dobar (51.2%) ili niti dobar, niti loš (38.8%).⁷

Grafikon 3.4

Procjena materijalnog statusa studentica i studenata

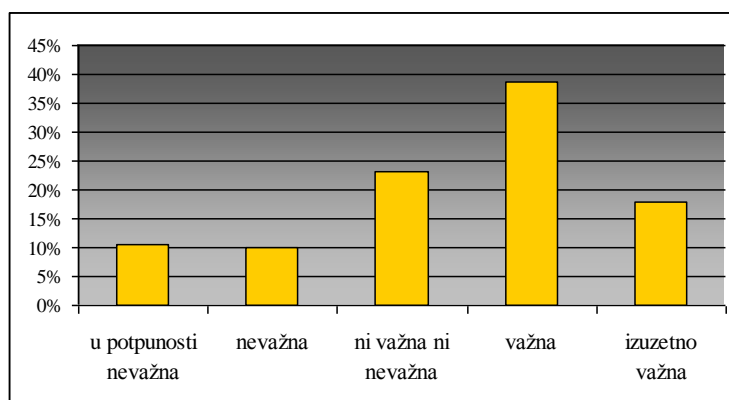

Religija

Religija je važna u životu za 56.6% studentica i studenata, 23.1% smatra da im nije niti važna, niti nevažna, dok je nevažna za 20.3%. Nisu utvrđene rodne razlike u važnosti religije.

Grafikon 3.5.

Procjena važnosti religije u životu studentica i studenata

⁷ M=3.6; sd=0.68

4. SEKSUALNA PRAVA I REPRODUKTIVNO ZDRAVLJE

U srpnju 2005. godine na 17. svjetskom seksološkom kongresu u Montrealu potvrđena je *Deklaracija o seksualnim pravima Svjetskog seksološkog udruženja* koja je usvojena 1999. godine na kongresu u Hong Kongu. Njezino temeljno načelo polazi od toga da je "seksualnost integralan dio osobnosti svakog ljudskog bića", te da njezin "potpuni razvoj ovisi o zadovoljenju osnovnih ljudskih potreba kao što su želja za kontaktom, intimnošću, emocionalnim izražavanjem, užitkom, nježnošću i ljubavlju." Seksualna prava ne odnose se samo i isključivo na reprodukciju, nego i na razvoj osobe kroz sve njezine/njegove potencijale kako bi se u potpunosti izgradio/la u svojem okruženju, unutar vlastitih obitelji i kulture te društva kojem pripada. Korištenje vlastitih seksualnih prava jamči jednakost žene i muškarca u njihovoj seksualnosti i reproduktivnom izboru, samopoštovanje te uzajamno poštovanje i upućuje na odgovornost za vlastito seksualno ponašanje i njegove posljedice. Seksualna prava i reproduktivno zdravlje su kroz upitnik bili provedeni kroz 12 čestica.

4.1. Seksualna prava

Upitnik korišten u istraživanju obuhvaća tri tvrdnje koje se odnose na **znanje o tome što se sve ubraja u seksualna prava** (čestice 8, 9, 10, 11), te **dominantne stavove u društvu o seksualnosti i seksualnom ponašanju vezanom uz rod** (čestice 12, 26 i 31).

Seksualna prava uključuju prije svega pravo osobe na **dostupnost informacija** o seksualnosti utemeljenih na znanstvenim istraživanjima. Značajan broj studentica i studenata nema mogućnost donošenja informiranih odluka vezanih uz seksualno zdravlje, jer iz podataka vidimo kako 31.6% nikada nije slušalo niti jedno predavanje, niti je sudjelovalo u edukaciji o seksualnosti ili seksualnim pravima. Od ukupnog broja studentica i studenata koje/i su imale prilike sudjelovati na takvim predavanjima, njih 35% je sudjelovalo jednom, 32% više puta, dok je samo je 1.4% imalo priliku često slušati predavanja o seksualnosti. Studentice su češće sudjelovale na predavanjima nego studenti.⁸

Istovremeno, svoje **znanje o ljudskoj seksualnosti** izvrsnim procjenjuje 12.4% studentica i studenata, 55.4% smatra da imaju dobro znanje, dok ga osrednjim procjenjuje

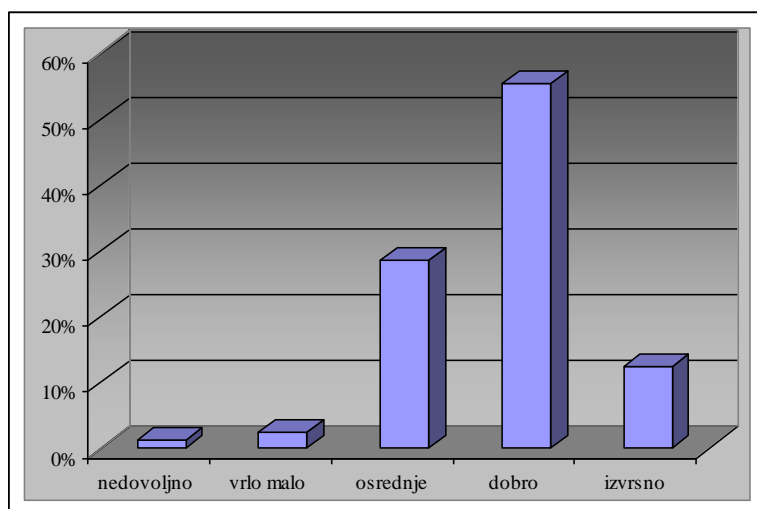
---

⁸ $\chi^2=10.236$; $df=3$; $p<0.05$

28.6%. Samo 2.4% studentica i studenata smatra da imaju vrlo malo znanja, a 1.2% smatra svoje znanje nedovoljnim.

Grafikon 4.1.1.

Procjena vlastitog znanja o ljudskoj seksualnosti studentica i studenata

Provjeravajući **prepoznavanje seksualnih prava** kod studentica i studenata, vidimo da kategorije seksualnih prava prepoznaju u sljedećem postotku:

- pristanak na seksualne odnose samo kada to žele (90.6%),
- poštivanje osoba drugačije seksualne orijentacije (83.2%),
- seksualnu edukaciju u školama (75.1%),
- odluku o izboru broja djece (64.4%),
- postojanje servisa i centara za planiranje obitelji (52.1%).

Pri analizi odgovora s obzirom na rod, vidljivo je postojanje razlika vezanih uz poštivanje različite seksualne orijentacije, te pristanak na seksualne odnose u skladu sa željama. Naime, studentice u većoj mjeri prepoznaju poštovanje osoba drugačije seksualne orijentacije kao seksualno pravo⁹, što je podatak koji se podudara s podacima domaćih i svjetskih istraživanja, prema kojima djevojke i žene imaju daleko veću toleranciju i uvažavanje seksualnih i rodnih

⁹ $\chi^2=62.849$; $df=2$; $p<0.01$

manjina od mladića i muškaraca.¹⁰ Nadalje, pristanak na seksualne odnose samo kada to žele u seksualna prava ubraja 96.7% studentica u odnosu na 83.4% studenata. Očigledno da se radi o temi koja je rodno obilježena, odnosno studenticama je to daleko značajnije pitanje i pravo nego što je to studentima.

Na pitanje **sputava li društvo na neki način** njihovu seksualnost, 74.5% studentica i studenata odgovara niječno, 16.7% ih smatra da je to istina, dok 8.8% nije sigurno. Ovi podaci ukazuju kako većina studentske populacije zapravo i nema sliku kako društvo i zajednica u kojoj žive, posredno preko glavnih institucija društva, kao što su sustav obrazovanja, medicina, pravo, ekonomija, politika, mediji, a posebno crkva, utječu na seksualni život, bez obzira u kojoj mjeri je to očito.

Interesantno je kako studentice u većoj mjeri smatraju da društvo sputava i kontrolira njihovu seksualnost¹¹ (20.3% studentica u odnosu na 12.4% studenata), što je podatak koji nas ne iznenađuje, s obzirom da većina društava ima daleko restriktivnije norme za seksualno ponašanje žena (muškarcima je više toga dozvoljeno, dok žene puno lakše izazivaju neodobravanje zbog svog seksualnog ponašanja). Primjeri su brojni: od naziva za ženu koja ima veći broj seksualnih partnera u odnosu za naziv muškarca koji ima veći broj seksualnih partnerica, do toga kako se naziva i tretira žena koja otvoreno izjavi da voli seks.

Slijedila je grupa pitanja o tome koji su **aspekti seksualnog ponašanja važni ženama, odnosno muškarcima**, u seksualnim vezama. Navedeno je 12 tvrdnji, a studentice i studenti su trebali procijeniti koliko je, prema njihovom mišljenju, navedeni oblik ponašanja važan muškarcima ili ženama.

Studentice i studenti iz našeg istraživanja smatraju kako je **muškarcima** najvažnije prilikom seksualnog odnosa doživjeti orgazam (61.8%), imati seksualni odnos (55.1%), pružiti partnerici seksualno zadovoljstvo (51.2%) i pobrinuti se da partnerica doživi orgazam (50.8%), što se vidi iz tablice 4.1.1. i grafikona 4.1.2.

---

¹⁰ Lips, H. M. (2005.): A New Psychology of Women: Gender, Culture, and Ethnicity, McGraw-Hill, 2005.

¹¹ $\chi^2=10.569$; $df=2$; $p<0,01$

Tablica 4.1.1.

Procjena koliko je muškarcima važno određeno ponašanje u seksualnoj vezi

VAŽNO MUŠKARCIMA	Izrazito važno	Važno	Niti važno niti nevažno	Nevažno	Potpuno nevažno
Osjećaj intimnosti i povjerenja u partnericu**	29.1 %	44.6%	18.8%	6.2%	1.3%
Razgovor o osjećajima**	11 %	34%	32.4%	17.1%	5.5%
Govoriti partnerici da je voli**	10.1%	35.8%	38%	12.8%	3.4%
Koristiti kontracepciju kako bi izbjegli trudnoću**	36%	41.1%	17.3%	4.1%	1.6%
Govoriti partnerici u čemu muškarci seksualno uživaju**	17.4%	47.3%	27.2%	6.8%	1.3%
Imati seksualni odnos (koitus/snošaj)**	55.1%	36.8%	6.1%	1.6%	0.4%
Pružiti partnerici seksualno zadovoljstvo**	39.4%	51.2%	8%	0.9%	0.6%
Koristiti kondom prilikom seksualnog odnosa**	17.8%	38.8%	33.9%	8.1%	1.3%
Pružiti oralni seks partnerici	12.9%	41.7%	37.4%	6%	2%
Primati oralni seks od partnerice**	36.6%	35.3%	23.2%	3.2%	1.7%
Pobrinuti se da partnerica doživi orgazam***	32%	50.8%	14.4%	1.7%	1%
Doživjeti orgazam**	61.8%	32.9%	4.3%	0.7%	0.3%

** utvrđene statistički značajne razlike između studentica i studenata za te tvrdnje, $p < 0.01$ ¹²

Studentice i studenti za žene smatraju kako im je najvažnije imati osjećaj intimnosti i povjerenja u partnera (73.8%), koristiti kontracepciju (62.5%), pružiti partneru seksualno zadovoljstvo (58%), imati seksualni odnos (56.1%), pobrinuti se da partner doživi orgazam (55.2%), te razgovarati o osjećajima (52.4%), što se vidi iz tablice 4.1.2. i grafikona 4.1.2.

¹² 1) $t = 6.398$; $df = 692$; $p < 0.01$; 2) $t = 6.996$; $df = 689$; $p < 0.01$; 3) $t = 3.838$; $df = 680$; $p < 0.01$; 4) $t = 2.732$; $df = 684$; $p < 0.01$; 5) $t = -2.766$; $df = 686$; $p < 0.01$; 6) $t = -6.120$; $df = 683$; $p < 0.01$; 7) $t = 3.744$; $df = 685$; $p < 0.01$; 8) $t = 5.928$; $df = 685$; $p < 0.01$; 10) $t = -7.462$; $df = 686$; $p < 0.01$; 11) $t = 4.270$; $df = 688$; $p < 0.01$; 12) $t = -6.500$; $df = 689$; $p < 0.01$

Tablica 4.1.2.

Procjena koliko je ženama važno određeno ponašanje u seksualnoj vezi

VAŽNO ŽENAMA	Izrazito važno	Važno	Niti važno niti nevažno	Nevažno	Potpuno nevažno
Osjećaj intimnosti i povjerenja u partnericu	73.8%	24.7%	1.4%	0.2%	0%
Razgovor o osjećajima**	52.4%	39.5%	7.3%	0.6%	0.3%
Govoriti partneru da ga voli*	31.2%	47.5%	18.8%	1.7%	0.8%
Koristiti kontracepciju kako bi izbjegli trudnoću**	62.5%	29.7%	6.7%	0.6%	0.5%
Govoriti partneru u čemu žene seksualno uživaju**	11.5%	36.9%	39.1%	8.9%	3.5%
Imati seksualni odnos (koitus/snošaj)	22.8%	56.1%	19.1%	1.7%	0.3%
Pružiti partneru seksualno zadovoljstvo**	32%	58%	8.6%	0.9%	0.5%
Koristiti kondom prilikom seksualnog odnosa*	40.2%	39.9%	16.4%	2.5%	0.9%
Pružiti oralni seks partneru	13.8%	30.2%	45.6%	7.8%	2.6%
Primati oralni seks od partnera	18.1%	38.5%	37.3%	3.8%	2.3%
Pobrinuti se da partner doživi orgazam	33.7%	55.2%	9.2%	1.2%	0.6%
Doživjeti orgazam	39.3%	49.8%	9.8%	0.6 %	0.5%

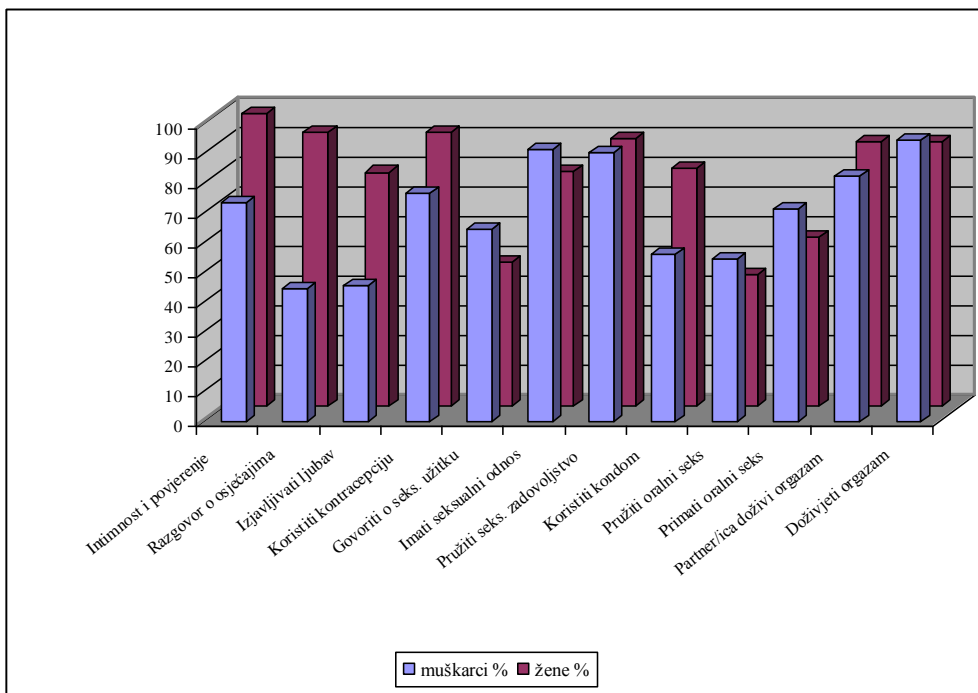
** utvrđene statistički značajne razlike između studentica i studenata za te tvrdnje $p < 0.01$

* utvrđene statistički značajne razlike između studentica i studenata za te tvrdnje $p < 0.05$ ¹³

¹³ 2) $t = 3.443$; $df = 654$; $p < 0.01$; 3) $t = 2.791$; $df = 648$; $p < 0.05$; 4) $t = -4.115$; $df = 654$; $p < 0.01$; 5) $t = 2.659$; $df = 646$; $p < 0.01$; 7) $t = -4.046$; $df = 648$; $p < 0.01$; 8) $t = -2.183$; $df = 646$; $p < 0.05$.

Grafikon 4.1.2.

Procjena studentica i studenata koliko su ženama i muškarcima važna određena ponašanje u seksualnoj vezi

Ovakvi podaci izgledaju poprilično šokantno, s obzirom na populaciju na kojoj je provedeno istraživanje, jer se podudara s predrasudama i stereotipima o muškoj i ženskoj seksualnosti, u kojima se naglašava koliko je muškarcima važan seks i užitak, a ženama samo osjećaji, romantika, briga o partnerovom užitku i izbjegavanje trudnoće. S obzirom na ovakve predodžbe o tome što treba pružiti muškarcima i ženama, uopće ne iznenađuje podatak o tome koliko malo studentica iz uzorka redovito ili često doživljava orgazam.

Osim ovakvih podataka, zajedničkih za oba roda, interesantno je pogledati koliko je stupanj slaganja studentica i studenata u tome što jest ili nije važno za muškarce i žene.

Naime, u procjeni toga što je važno muškarcima, studentice i studenti se ne slažu gotovo ni u čemu, osim u tvrdnji *pružanje oralnog seksa partnerici*, za koju 54.6% studentica i studenata smatra da je to muškarcima izuzetno važno ili važno. Naime, studenti smatraju u većem broju od studentica kako je muškarcima važno: osjećaj intimnosti i povjerenju partnericu, razgovor o osjećajima, govoriti partnerici da je voli, koristiti kontracepciju, pružiti partnerici zadovoljstvo, koristiti kondom i pobrinuti se da partnerica doživi orgazam. Studentice smatraju

kako je muškarcima važno govoriti partnerici u čemu seksualno uživaju, imati seksualni odnos, primati oralni seks i doživjeti orgazam.

Gledajući dobivene rezultate, stječe se dojam da su studenti navodili sve ono što bi trebalo biti važno muškarcima, u smislu dobrog seksualnog kontakta i kvalitetne komunikacije. Odgovori studentica su više u skladu s uvriježenim ulogama i dominantnim dvostrukim standardima vezanima uz to što je važno muškarcima, prije svega u smislu orijentacije na vlastiti užitak.

Što se tiče mišljenja o tome koji su aspekti važni ženama u vezi, između studentica i studenata postoji značajno veće slaganje. Naime, pokazalo se da se mišljenja razlikuju samo s obzirom na šest aspekata ponašanja. Studenti smatraju u većoj mjeri da je ženama važno razgovarati o osjećajima, govoriti partneru da ga voli, te govoriti partneru u čemu žene uživaju u seksu... Studentice u većoj mjeri od studenata procjenjuju kako je ženama važnije koristiti kontracepciju kako bi se izbjegla trudnoća, pružiti partneru seksualno zadovoljstvo, te koristiti kondom prilikom seksualnog odnosa.

Ponovo vidimo razlike u skladu s uvriježenim ulogama u društvu: dok studenti smatraju kako je ženama važna ljubav i romantika, studentice smatraju kako je ženama najvažnije zaštititi se od neželjene trudnoće i spolno prenosivih bolesti, te pružiti partneru užitak

Tablica 4.1.3.

Procjena koliko su važna određena ponašanja u seksualnim vezama za žene i muškarce – tvrdnje u kojima je utvrđena značajna razlika s obzirom na rod

	Studenti	Studentice
važno muškarcima	<ul style="list-style-type: none"> • osjećaj intimnosti i povjerenja u partnericu; • razgovarati o osjećajima; • govoriti partnerici da je voli; • koristiti kontracepciju; • pružiti partnerici zadovoljstvo; • koristiti kondom; • pobrinuti se da partnerica doživi orgazam. 	<ul style="list-style-type: none"> • važno govoriti partnerici u čemu seksualno uživaju; • imati seksualni odnos; • primati oralni seks; • doživjeti orgazam.
važno ženama	<ul style="list-style-type: none"> • razgovarati o osjećajima; • govoriti partneru da ga voli; • govoriti partneru u čemu žene uživaju u seksu. 	<ul style="list-style-type: none"> • koristiti kontracepciju; • pružiti partneru seksualno zadovoljstvo; • koristiti kondom.

Slijedilo je pitanje o procjeni **prihvatljivosti određenih oblika seksualnog ponašanja** za žene i muškarce unutar zajednice u kojoj žive. Navedeno je devet oblika ponašanja: veći broj seksualnih partnera/ica, veći broj veza, rano stupanje u seksualne veze, rano stupanje u brak, uživanje u seksu, briga o korištenju kontracepcije, flert, seksualna avantura i inzistiranje na seksualnim odnosima.

Studentice i studenti iz našeg istraživanja smatraju kako su za **žene** u široj zajednici u kojoj žive prihvatljiva sljedeća ponašanja: briga o korištenju kontracepcije (97.1%), uživanje u seksu (91.5%), flert (75.3%), kao i rano stupanje u brak (50.4%). Ostala ponašanja, kao što su veći broj seksualnih partnera/ica i veza, rano stupanje u seksualne veze, kao i inzistiranje na seksualnim odnosima su neprihvatljiva (tablica 4.1.3.).

Tablica 4.1.3.

Procjena prihvatljivosti određenih ponašanja žena unutar šire društvene zajednice

PRIHVATLJIVOST PONAŠANJA ZA ŽENE	prihvatljivo %	neprihvatljivo %
veći broj seksualnih partnera/ica	26.1	73.9
veći broj veza	48.3	51.7
rano stupanje u seksualne veze**	31.8	68.2
rano stupanje u brak**	50.4	49.6
uživanje u seksu	91.5	8.5
briga o korištenju kontracepcije	97.1	2.9
flert/očijukanje	75.3	24.7
seksualna avantura ("seks za jednu noć")**	35.4	64.6
insistiranje na seksualnim odnosima**	32.6	67.4

** utvrđene statistički značajne razlike između studentica i studenata za te tvrdnje $p < 0.01$

S druge strane, studentice i studenti smatraju kako su za **muškarce** u široj zajednici u kojoj žive prihvatljiva gotovo sva od navedenih ponašanja, osim ranog stupanja u brak (40.8%) (tablica 4.1.4.).

Comment [JB1]: Isto za zvjezdice

Tablica 4.1.4.

Procjena prihvatljivosti određenih ponašanja muškaraca unutar šire društvene zajednice

PRIHVATLJIVOST PONAŠANJA ZA MUŠKARCE	prihvatljivo %	neprihvatljivo %
veći broj seksualnih partnera/ica**	83.1	16.9
veći broj veza**	84.5	15.5
rano stupanje u seksualne veze**	77.9	22.1
rano stupanje u brak	40.8	59.2
uživanje u seksu**	99.1	0.9
briga o korištenju kontracepcije	87.0	13.0
flert/očijukanje**	90.1	9.9
seksualna avantura ("seks za jednu noć")	81.6	18.4
insistiranje na seksualnim odnosima	66.5	33.5

** utvrđene statistički značajne razlike između studentica i studenata za te tvrdnje $p < 0.01$

Utvrđena je značajna razlika s obzirom na ponašanja koja studenti i studentice smatraju prihvatljivim za žene. Studentice smatraju rano stupanje u brak¹⁴ prihvatljivijim, a seksualnu avanturu¹⁵, inzistiranje na seksualnim odnosima¹⁶ i rano stupanje u seksualne veze¹⁷ u većoj mjeri od studenata procjenjuju neprihvatljivim ponašanjem za žene u njihovoj društvenoj zajednici.

Što se tiče ponašanja prihvatljivih za muškarce, studenti i studentice razlikuju se značajno u mišljenjima o prihvatljivosti sljedećih ponašanja: veći broj seksualnih partnera¹⁸, veći broj seksualnih veza¹⁹, rano stupanje u seksualne veze²⁰, uživanje u seksu²¹, flert²² i seksualne

¹⁴ $\chi^2=13.222$; $df=1$; $p<0.01$

¹⁵ $\chi^2=8.602$; $df=1$; $p<0.01$

¹⁶ $\chi^2=20.918$; $df=1$; $p<0.01$

¹⁷ $\chi^2=16.280$; $df=1$; $p<0.01$

¹⁸ $\chi^2=12.623$; $df=1$; $p<0.01$

¹⁹ $\chi^2=30.756$; $df=1$; $p<0.01$

²⁰ $\chi^2=13.821$; $df=1$; $p<0.01$

²¹ $\chi^2=4.301$; $df=1$; $p<0.05$

²² $\chi^2=13.173$; $df=1$; $p<0.01$

avanture²³. Naime, studentice smatraju kako su navedena ponašanja prihvatljivija za muškarce nego što to smatraju studenti

4.2. Reproktivno zdravlje

U okviru ove kategorije nalazilo se 6 čestica, koje se odnose na broj djece, obrasce korištenja kontracepcije, te učestalost učinjenog namjernog prekida trudnoće.

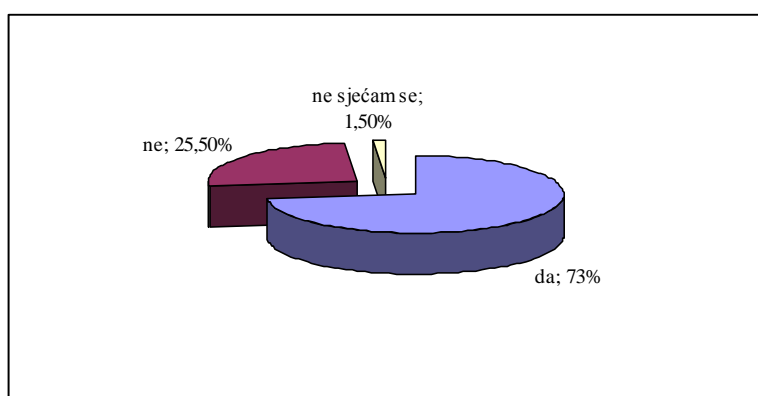
S obzirom da je u uzorku seksualno aktivna većina osoba (86.7%) (poglavlje br. 5), zanimalo nas je koliki broj ima **djecu**. Od ukupnog broja spolno aktivnih, njih 2.1% ima djecu, što se može povezati s dobnom strukturom ispitanica i ispitanika (mlađa populacija), te s tim što studiraju i što vjerojatno namjeravaju osnovati obitelj tek nakon završenog školovanja.

Pitanja koja su se odnosila na obrasce korištenja kontracepcije obuhvaćala su pitanja o kontracepciji prilikom prvog seksualnog odnosa, učestalost i vrstu korištenih kontracepcijskih sredstava u sadašnjoj vezi, te vode li partneri i partnerice također brigu o upotrebi kontracepcijskih sredstava.

Analiza rezultata je pokazala da je prvi seksualni odnos bio rizična aktivnost za 25.5% studentica i studenata, jer je **pri prvom seksualnom odnosu sredstva zaštite** koristilo njih 73%, dok se tog podatka ne sjeća 1.5% seksualno aktivnih.

Grafikon 4.2.1.

Korištenje kontracepcije prilikom prvog spolnog odnosa

---

²³ $\chi^2=12.472$; $df=1$; $p<0.01$

Takvi podaci su pozitivniji od očekivanih s obzirom na dosadašnja istraživanja, prema kojima je daleko manji broj studenata i studentica koristio kontracepciju prilikom prvog spolnog odnosa.²⁴

Analize pokazuju da mlađe generacije češće koriste zaštitu pri prvom odnosu nego su to činile starije, što možemo povezati s većom osviještenosti o mogućim rizicima od spolno prenosivih infekcija, naročito HIV/AIDS-a, na što ukazuju i rezultati ovog istraživanja.

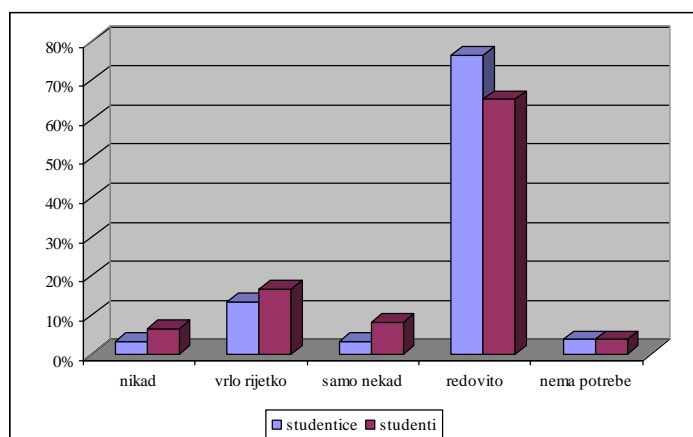
Trenutno kontracepcijska sredstva redovito koristi 69.9% studentica i studenata od ukupnog broja seksualno aktivnih i onih koji su u nekom obliku veze. Samo u nekim situacijama kontracepciju koristi 5.5%, vrlo rijetko kontracepciju koristi 15.5%, a čak 5.2% ne koristi kontracepciju nikada. Kao posebne situacije kada koriste zaštitu navedeni su plodni dani, analni seks, seksualni odnosi s nepoznatim osobama. Nadalje, vidimo da 3.9% uzorka ne koristi kontracepciju, jer smatraju da za tim nema potrebe, a kao razloge navode stalnu vezu, negativne testove na spolno prenosive bolesti, povjerenje, samokontrolu i trudnoću.

Dakle, preko 20% u uzorku mladih ljudi, od kojih se očekuje da su obrazovaniji i osviješteniji od prosjeka populacije, ne koristi ili vrlo rijetko koristi sredstva zaštite od neželjene trudnoće i/ili spolno prenosivih bolesti!

S obzirom na rod utvrđene su značajne razlike u korištenju kontracepcije, u skladu s očekivanjima: studentice češće redovito koriste sredstva zaštite od studenata.²⁵

Grafikon 4.2.2.

Korištenje kontracepcijskih sredstava i/ili sredstava zaštite od spolno prenosivih bolesti

²⁴ Štulhofer, A, Jureša, V. i Mamula, M. (1999. i 2003.) "Longitudinalno praćenje znanja o spolnosti, spolnog ponašanja, i relevantnih stavova adolescenata"

²⁵ $\chi^2=16.168$; $df=4$; $p<0.001$

Na otvoreno pitanje o tome koja **sredstva zaštite ili kombinaciju sredstava najčešće koriste**, odgovorilo je samo 14% seksualno aktivnih studentica i studenata. Od njih, najveći broj navodi samo jedno sredstvo (preko 60%), dok neki/e navode dva ili više sredstava. Iz odgovora nije mogu razaznati koriste li istovremeno kombinaciju sredstava (npr. kondom i hormonalnu pilulu) ili su ta sredstva korištena pojedinačno.

Najčešće korišteno sredstvo zaštite je kondom, koji upotrebljava 42.5% studentica i studenata, odnosno njihovih partnerica i partnera. Slijedi hormonalna pilula koju koristi 15.7% uzorka, kombinaciju kondom i/ili pilulu koristi 13.3%.

Iz odgovora na pitanje **brinu li njihovi partneri ili partnerice o kontraceptivnim sredstvima**, vidimo da 61.1% to radi redovito, 19.3% ponekad, 9% vrlo rijetko, dok o kontracepciji nikada ne brine 10.5% partnera i partnerica. Interesantno je da pri tome nije utvrđena značajna razlika s obzirom na rod.

Na pitanje o tome jesu li oni ili njihove partnerice **učinili namjerni prekid trudnoće**, njih 2.2% odgovara pozitivno, dok njih 2.4% bira odgovor «ne želim odgovoriti na to pitanje» (pri čemu se radi o seksualno aktivnim osobama). Takav podatak otvara pitanje o društvenoj prihvatljivosti ovog odgovora, kao i mogućem osobnom osjećaju srama, krivnje i nelagode.

5. OBRASCI SEKSUALNOG PONAŠANJA

Obrasci seksualnih ponašanja su kroz upitnik ispitani kroz 14 čestica, koje možemo podijeliti u nekoliko kategorija: prvi seksualni odnos, seksualno ponašanje i zadovoljstvo seksualnim životom, seksualna orijentacija i rizična seksualna ponašanja.

U našem uzorku ukupno je **seksualno aktivno 86.7%** osoba. Utvrđene su značajne razlike s obzirom na rod²⁶ - seksualno je aktivno više studenata (90.4%) od studentica (83.6%).

5.1. Prvi seksualni odnos

Prvi seksualni odnos obuhvaćao je odgovore na 3 pitanja: dob partnera/ice prilikom prvog seksualnog odnosa, zadovoljstvo prvim seksualnim odnosom, kao i glavni razlog za stupanje u seksualne odnose.

Dob prvog seksualnog partnera/ice je u većini slučajeva bila podjednaka (45.2%) ili sa nekoliko godina razlike (35%), dok je samo 3% studentica i studenata imalo prvo seksualno iskustvo s osobom koja je mlađa ili starija od njih više od 7 godina.

Kad pogledamo razlike s obzirom na rod, primjećujemo da su u skladu s uvriježenim normama u društvu, prema kojima je prihvatljivo da muškarci imaju veze s mlađim partnericama, a za žene je prihvatljivo da su sa starijim muškarcima. Tako studenti češće stupaju u prvi seksualni odnos s mlađim partnericama (32.2%). Studentice su imale više starijih partnera (53.7%), a vrlo rijetko partnere mlađe od sebe (2.9%)²⁷.

Što se tiče **procjene zadovoljstva** prvim spolnim odnosom, najviše je studentica i studenata (58.1%) bilo uglavnom ili izrazito zadovoljno. Njih 27.4% bilo je niti zadovoljno niti nezadovoljno, dok je 12.1% bilo njime nezadovoljno ili izrazito nezadovoljno.

U skladu s očekivanjima i podacima svjetskih istraživanja²⁸, primjećujemo značajne rodne razlike.²⁹ Čak 14.2% studentica bilo je izrazito ili uglavnom nezadovoljno tim iskustvom u odnosu na 10.5% studenata. S druge strane, 54.5% studentica bilo je uglavnom ili izrazito zadovoljno prvim seksualnim odnosom, u komparaciji sa 65.5% studenata.

Prvog spolnog odnosa se ne sjeća veći broj studenata u odnosu na studentice: 4.4% studenata u odnosu na 0.8% studentica.

---

²⁶ $\chi^2 = 8.263$; $df=1$; $p<0.01$

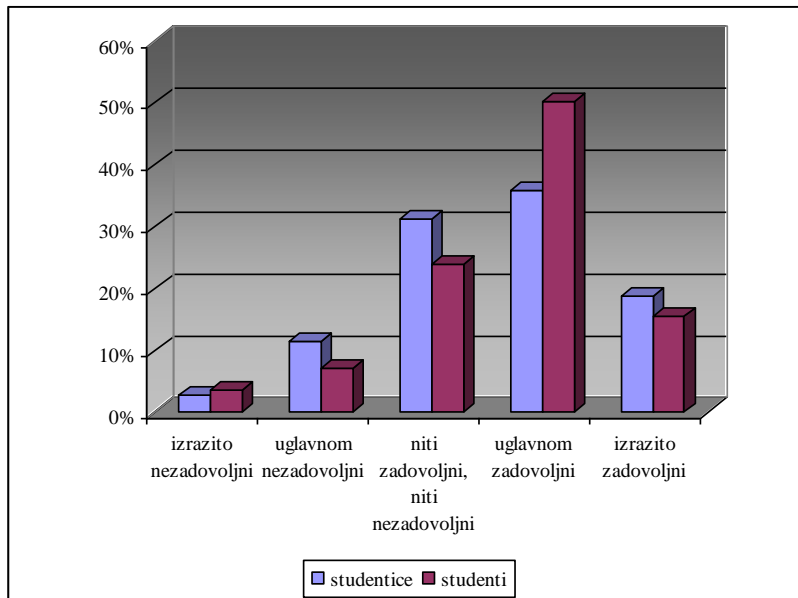
²⁷ $\chi^2 = 145.783$; $df=4$; $p<0.01$

²⁸ Coles i Stokes (1985.), P. Koch (1988.), Thomson (1995.)

²⁹ $t = 2.758$; $df = 697$; $p < 0.01$

Grafikon 5.1.1.

Zadovoljstvo prvim seksualnim odnosom studentica i studenata

Dolazimo do izuzetno zanimljivog pitanja - **razlozi prvog seksualnog odnosa**. Studentice i studenti kao glavni razlog navode zaljubljenost i ljubav (47.6%), te uzbuđenje i želju za užitkom (29.3). Znatijelja je bila glavni pokretač za 16.4%, dok su u manjoj mjeri bili prisutni razlozi kao što su utjecaj alkohola i droge (2.7%), pritisak od strane partnera/ice (2%), pritisak okoline (1.2%). Među ostalim razlozima (0.8%) navedeni su ulazak u brak, želja da se «riješiti stvar», depresija, nervoza, osveta, itd.

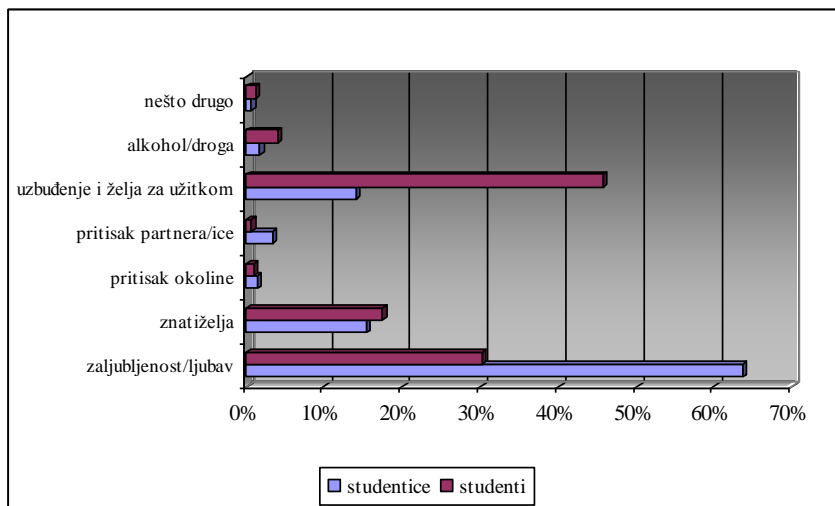
Kad se podaci pogledaju s obzirom na rodnu perspektivu, uočavamo značajne razlike.³⁰ Za studente je glavni razlog uzbuđenje i želja za užitkom (45.7% slučajeva, u odnosu na 14% studentica). Studentice kao glavni razlog navode zaljubljenost i ljubav u 63.6% slučajeva, nasuprot samo 30.2% studenata. Gledajući podatke o pritisku od strane partnera/ice, vidimo da se on značajno razlikuje: doživjelo ga je 3.3% studentica, a samo 0.6% studenata.

³⁰ $\chi^2 = 111.505$; $df = 7$; $p < 0.01$

Grafikon 5.1.2.

Razlozi stupanja u prvi seksualni odnos

5.2. Seksualno ponašanje i zadovoljstvo seksualnim životom

Seksualno ponašanje i zadovoljstvo obuhvaćalo je odgovore na pet pitanja: ukupan broj dosadašnjih seksualnih partnera/ica, doživljavanje orgazma prilikom seksualnog odnosa i opće zadovoljstvo dosadašnjim seksualnim životom. Zanimalo nas je jesu li trenutno studentice i studenti u nekom obliku veze, te s kim najčešće pričaju, ako pričaju, o seksualnosti.

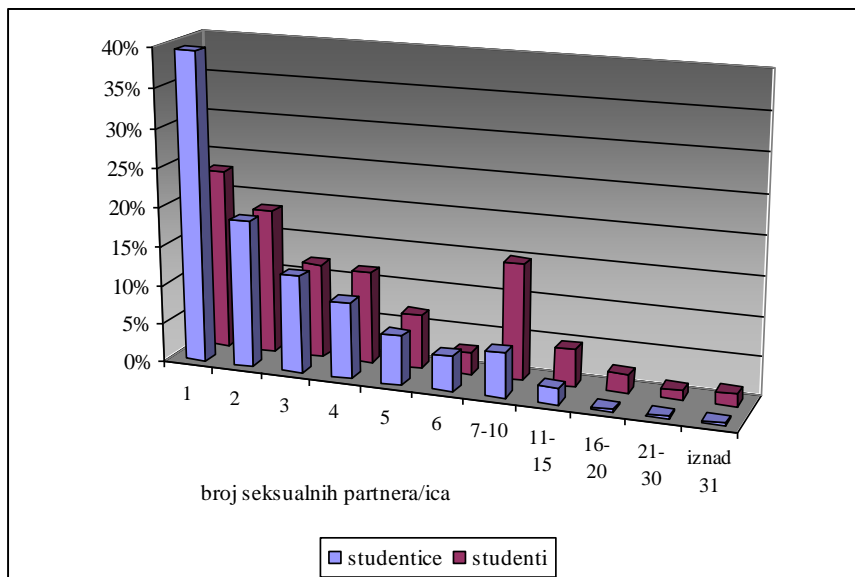
U odgovorima o procjeni **broja dosadašnjih seksualnih partnera/ica** uočavamo da je najviše studentica i studenata imalo manji broj seksualnih partnera: jednog partnera/icu (32.6%), dva (18.6%), tri (12.3%) ili četiri (10.6%). Vidimo da je 25.0% imalo više od 4 partnera, pri čemu su rijetki oni koji su imali više od 10 partnera/ica, svega 6.2%.

Gledajući rodnu perspektivu, ponovo primjećujemo očekivane značajne razlike: studentice su prosječno imale 3 partnera ($M=3.1$), a studenti 5 partnerica ($M= 5.2$).³¹

³¹ $t= 5.238$; $df= 582$; $p<0.01$

Grafikon 5.2.1.

Broj dosadašnjih seksualnih partnera/ica studentica i studenata

Na pitanje o **čestini doživljavanja orgazma** prilikom seksualnih odnosa, uočavaju se značajne razlike u odnosu na rod³², što je vidljivo iz tablice 5.2.1. i grafikona 5.2.2. Iako takvi podaci ne iznenađuju, jer prema brojnim svjetskim i domaćim istraživanjima u prosjeku oko 25% žena ne doživljava orgazam ili ga doživljava izuzetno rijetko, u odnosu na 2.5% muškaraca, dobivene razlike su u našem slučaju još izraženije³³. Pokazalo se da čak 17.1% studentica nikada nije doživjelo orgazam ili ga doživljava vrlo rijetko (u usporedbi s 0.3% studenata koji izjavljuju isto). Istovremeno 74.5% studenata doživljava orgazam redovito (u usporedbi s 23.6% studentica).

Tablica 5.2.1.

Čestina doživljavanja orgazma prilikom spolnih odnosa za studentice i studente

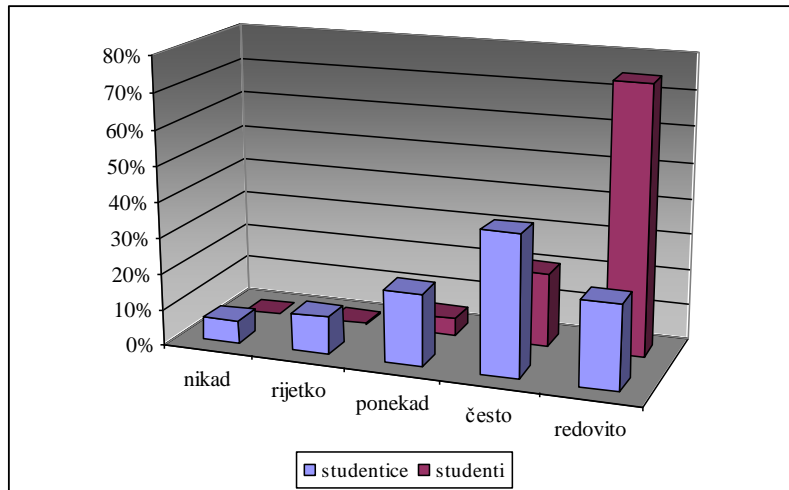
rod/ čestina orgazma	nikad	rijetko	ponekad	često	redovito
studentice	6.5%	10.6%	20.1%	39.1%	23.6%
studenti	0%	0.3%	4.7%	20.6%	74.5%

³² $t=14.636$; $df= 710$; $p<0.01$

³³ Heiman, J. R. i LoPiccolo, J. (2003.): Kako postići orgazam i naučiti uživati u seksu. Profil, Zagreb.

Grafikon 5.2.2.

Čestina doživljavanja orgazma prilikom spolnih odnosa za studentice i studente

Kad analiziramo grupu studentica koja ne može doživjeti orgazam ili ga doživljava rijetko, u odnosu na one koje ga doživljavaju ponekad, često ili redovito, vidimo da postoji značajna razlika s obzirom na dob³⁴. Naime, studentice koje ne doživljavaju ili rijetko doživljavaju orgazam su mlađe. Osim te utvrđene razlike, nema značajnih razlika s obzirom na zadovoljstvo seksualnim životom ili važnost religije u životu.

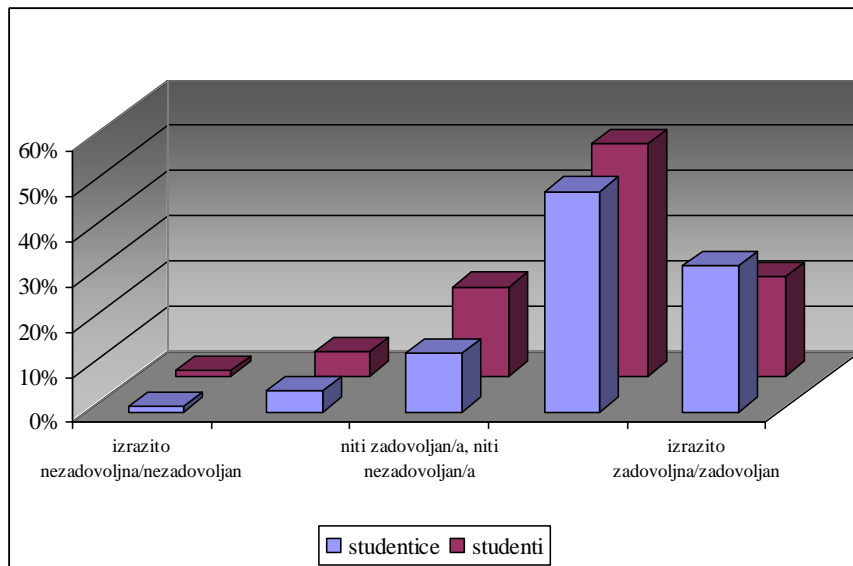
Na pitanje o tome koliko su studentice i studenti **zadovoljne/i svojim dosadašnjim seksualnim životom**, interesantno je uočiti da nema značajnih razlika s obzirom na rod. Izrazito i uglavnom nezadovoljno je 5.9% studentica i 6.7% studenata, niti zadovoljno, niti nezadovoljno je 12.9% studentica i 19.8% studenata, dok je uglavnom ili izrazito zadovoljno 81.2% studentica i 73.4% studenata (grafikon 5.2.3.).

Zanimalo nas je postoji li značajna povezanost između nezadovoljstva seksualnim životom i nekih drugih varijabli, kao što su odsustvo partnera/ice, seksualna orijentacija, važnost religije u životu, seksualna aktivnost i sl. Niti jedna od tih varijabli nije se pokazala značajnom.

³⁴ F=7.660; df1=2; df2=694; p<0.01

Grafikon 5.2.3.

Zadovoljstvo dosadašnjim seksualnim životom studentica i studenata

Na pitanje jesu li trenutno u **nekom obliku veze ili su slobodni**, vidimo kako je podjednak broj studentica i studenata izvan veza (43.4%) ili u stalnoj vezi (44.8%). Manji dio je u slobodnoj vezi (7.9%), izvanbračnoj zajednici (2.7%) ili u braku (0.7%).

Slijedilo je pitanje **pričaju li i koliko o seksualnosti** s prijateljima/cama, roditeljima, partnerom/icom ili stručnim osobama iz područja seksualnosti. Najveći broj studentica i studenata često priča o seksualnosti s partnerom ili partnericom (75.7%) ili s prijateljima i prijateljicama (64.7%). S roditeljima i stručnim osobama su razgovori izuzetno rijetki: 53.6% studentica i studenata nikad nije razgovaralo s roditeljima o toj temi, a 62.1% nikad nije razgovaralo sa stručnim osobama.

Gledajući razlike prema rodu, utvrđena je značajnost u razgovoru s partnerima/cama (često razgovaraju: studentice 80.1%, studenti 70.7%), prijateljima/cama (često razgovaraju: studentice 70.6%, studenti 57.9%). Za razgovore s roditeljima i stručnim osobama nema razlike.

5.3. Seksualna orijentacija

Seksualna orijentacija obuhvaćala je odgovore na 2 pitanja: iskustva s osobama istog spola i procjena osobne seksualne orijentacije.

Istospolno seksualno iskustvo imalo je 3.9% osoba, od čega 4.1% studentica i 3.6% studenata. Njih 2.4% nije sigurno može li se to tako nazvati, od čega 3.7% studentica i 0.5% studenata. Podaci ulaze u okvire dobivene brojnim svjetskim podacima, prema kojima između 4-10% osoba ima seksualna iskustva s osobom istog spola.³⁵

Utvrđene su značajne razlike s obzirom na rod³⁶, u smislu da su studentice imale više takvih iskustava.

Iskustva s osobama istog spola ne ukazuju nužno i na seksualnu orijentaciju. Naime, kako navodi Lips (2006.)³⁷ postoje brojne homoseksualne osobe koje nisu imale seksualno iskustvo s osobama istog spola, kao i brojne heteroseksualne osobe koje su imale takva iskustva. Iz toga možemo zaključiti kako je seksualni identitet i seksualna orijentacija daleko kompleksniji fenomen, nego što se može zaključiti iz samih seksualnih iskustava.

Na pitanje o procjeni vlastite **seksualne orijentacije**, vidimo kako se 94.6% studentica i studenata identificira kao heteroseksualno, 1.8% homoseksualno, 2.3% biseksualno, te 1.2% aseksualno. S obzirom na rod, vidimo da nema značajne razlike u broju osoba koje se identificiraju kao heteroseksualne, dok su utvrđene značajne razlike³⁸ kod homoseksualnih osoba (više studenata), biseksualnih (više studentica) i aseksualnih osoba (više studenata).

5. Rizična seksualna ponašanja

Rizična seksualna ponašanja su ona koja mogu imati dugotrajne i neželjene / teške posljedice. Očituju se u tome da osoba ne preuzima odgovornosti za svoja seksualna ponašanja, bez obzira je li to rezultat neznanja, neinformiranosti ili olakog shvaćanja seksualnog zdravlja.

---

³⁵ 4% se navodi u istraživanju: Michael, R. T., Gagnon, J. H., Laumann, E. O., Kolata, G. (1994.) "Sex in America", New York, Little, Brown. 8.6% se navodi u istraživanju: Grulich, A. E., de Visser, R. O., Smith, A. M. et al. (2003.) "Sex in Australia: homosexual experience and recent homosexual encounters", National Centre in HIV Epidemiology and Clinical Research, University of New South Wales, Darlinghurst, agrulich@nchecr.unsw.edu.au; 9.7% se navodi u - Erens, B., McManus, S., Prescott, A. et al. (2003.) "National Survey of Sexual Attitudes and Lifestyles II: Reference Tables and Summary Report", National Centre for Social Research

³⁶ $\chi^2=10.008$; $df=2$; $p<0.01$

³⁷ Lips, H. M. (2005.): A New Psychology of Women: Gender, Culture, and Ethnicity, McGraw-Hill, 2005.

³⁸ $\chi^2=8.134$; $df=3$; $p<0.05$

Među rizična seksualna ponašanja ulazi rano stupanje u spolne odnose, veći broj seksualnih partnera, nekorištenje kontracepcije, nekorištenje zaštite od spolno prenosivih bolesti, zloupotreba alkohola i droga. Rezultati su neželjene trudnoće, spolno prenosive bolesti, a neke od posljedica nemaju isključivu povezanost samo s tjelesnim, nego i s psihičkim zdravljem.

Rizična seksualna ponašanja su propitivana kroz 3 pitanja: iskustvo seksualne avanture (tzv. "seks za jednu noć"), korištenje zaštite prilikom takve seksualne avanture, te seksualni odnosi pod utjecajem droge i/ili alkohola.

Zanimalo nas je koliko je studentica i studenata **imalo iskustvo seksualne avanture**, odnosno iskustvo tzv. "seksa za jednu noć". Više od polovice, ukupno 54.7% nikad nije imalo takva iskustva, 21.6% je imalo takvo iskustvo jednom u životu, a 23.7% je imalo više takvih iskustava.

Gledajući kroz rodnu prizmu, primjećujemo da postoje značajne razlike³⁹: 66.5% studentica i 42% studenata nikad nije imalo takva iskustva, podjednak broj studentica (20.2%) i studenata (23.3%) imalo je takva iskustva jednom, dok je više takvih iskustava imalo samo 13.3% studentica u odnosu na 34.7% studenata. Takvi rezultati ne iznenađuju s obzirom na dominantne stavove, prema kojima su takva ponašanja u većoj mjeri prihvatljiva za muškarce.

Na pitanje jesu li pri tome koristile/i **zaštitu** od neželjene trudnoće i spolno prenosivih bolesti, od 342 studentice i studenata koji su imali takvo iskustvo, njih 55% odgovara da redovito koristi zaštitu, 24% povremeno, a čak 20% u takvim seksualnim avanturama ne koristi nikakvu zaštitu. Značajna razlika s obzirom na rod nađena je u nekorištenju zaštite, naime 29.1% studentica u odnosu na 15% studenata nikad prilikom takvih iskustava ne koriste zaštitu⁴⁰.

Seksualni odnosi pod utjecajem alkohola i droga također spadaju u rizična ponašanja, jer se smanjuje vjerojatnost donošenja odgovornih odluka, što može utjecati na povećavanje mogućnosti zaraze različitim spolno prenosivim bolestima, neželjene trudnoće, ali i različitih oblika seksualnog nasilja. Većina studentica i studenata (64.5%) imalo je takvo iskustvo, od čega njih 44.6% više puta. Utvrđene su rodne razlike⁴¹: takvo je iskustvo jednom imalo 23.2% studentica i 16.4% studenata, dok je takvo iskustvo višekratno imalo 39.5% studentica i 50.3% studenata.

---

³⁹ $\chi^2=55.394$; $df=2$; $p<0.01$

⁴⁰ $\chi^2=13.254$; $df=2$; $p<0.01$

⁴¹ $\chi^2=9.809$; $df=2$; $p<0.01$

6. ISKUSTVA SEKSUALNOG NASILJA

Seksualno nasilje jedan je od prevladavajućih oblika rodno uvjetovanog nasilja⁴², a možemo ga definirati kao "bilo koji seksualni čin, pokušaj ostvarivanja seksualnog čina, neželjeni seksualni komentar ili prijedlog koji je usmjeren protiv osobe i njezine seksualnosti, a koji može počinuti druga osoba bez obzira na odnos sa žrtvom ili situaciju u kojoj se nalaze. Karakterizira ga upotreba sile, prijetnje ili ucjene za ugrožavanje dobrobiti i/ili života same žrtve ili njoj bliskih osoba."⁴³

Oblici seksualnog nasilja su brojni, a najčešće se prepoznaju kao neželjeni seksualni prijedlozi i seksualno uznemiravanje, silovanje u braku ili u vezama, silovanje od strane nepoznate osobe, negiranje prava na korištenje kontracepcije ili na prihvaćanje drugih načina zaštite protiv spolno prenosivih bolesti, prisilni pobačaj, prisilna trudnoća, sustavno silovanje u oružanim konfliktima, seksualna zloupotreba osoba s posebnim potrebama, seksualno zlostavljanje djece, prisilni brakovi ili kohabirajuće zajednice uključujući dječje brakove, prisilna prostitucija i trgovina ljudima u svrhu seksualne eksploatacije.

Posljedice seksualnog nasilja su dalekosežne, kako za osobu koja ga je preživjela, tako i za njoj bliske osobe, obitelj, ali i širu društvenu zajednicu.

Različiti oblici seksualnog nasilja, iskustva nasilja, prijava i odnosi prema seksualnom nasilju bili su ispitivani u upitniku s tri grupe pitanja: osobna iskustva seksualnog nasilja, počinitelj/i nasilja i mjesto gdje se nasilje dogodilo.

Osobna iskustva nasilja

Pitanje osobnih iskustava s nasiljem je razvrstano prema težini nasilja, od neželjenih seksualnih primjedbi i vulgarnih ponuda, preko seksualnog uznemiravanja, do pokušaja silovanja i silovanja.

Neželjene seksualne primjedbe i vulgarne ponude doživjelo je 39.9% studentica i studenata iz našeg uzorka, a 17% ih nije sigurno da li je njihovo iskustvo nešto što bi se moglo označiti tim izrazom. Iskustva stručnjaka i stručnjakinja koji rade na ovom području, kao i

---

⁴² Rodno uvjetovano nasilje se odnosi na one oblike nasilja u kojima je u većini slučajeva počinitelj muškarac, a žrtva žena. Iz tog razloga u ovom poglavlju brošure «počinitelj» nije pisan dvorodno, nego isključivo u muškom rodu.

⁴³ Svjetska zdravstvena organizacija, (2002.) *World report on violence and health*, Geneva, WHO

podaci brojnih svjetskih istraživanja⁴⁴, ukazuju kako se u toj nedefiniranoj kategoriji "nisam sigurna" nalaze i osobe koje su imale iskustva s nasiljem, uključujući i silovanje, ali ga ne prepoznaju ili ne imenuju kao takvo. Naime, osobe koje nisu imale nikakva slična iskustva, odgovaraju eksplicitno s "ne", kao što je odgovorilo 43.1% osoba iz uzorka.

Gledajući s obzirom na rod vidimo značajne razlike⁴⁵: 39.5% studentica doživjelo je više puta neželjene primjedbe i prijedloge, a 15% jednom, za razliku od studenata koji su takvo ponašanje doživjeli više puta u 13.5% slučajeva, odnosno jednom u 9.1% slučajeva.

Iskustvo s **neželjenim i prisilnim dodirivanjem tijela** imalo je 25.8% studentica i studenata, 10.1% nije sigurno može li se to tako nazvati, a 64.1% nije imalo takvo iskustvo.

Ponovo gledajući kroz rodnu prizmu primjećujemo značajne razlike⁴⁶: 18.2% studentica doživjelo je više puta neželjene ili prisilne dodire tijela, a 19.3% jednom, za razliku od studenata koji su takvo ponašanje doživjeli više puta u 9.1% slučajeva, odnosno jednom u 2.8% slučajeva.

Seksualne odnose iznuđene lažima i ucjenom doživjelo je 3% studentica i studenata, 2.6% nije sigurno može li se njihovo iskustvo tako imenovati, a 94.4% nije imalo takvo iskustvo.

Prema broju ovakvih iskustava, nema značajne razlike s obzirom na rod. Naime, 2.2% studentica doživjelo je seksualne odnose iznuđene lažima i ucjenama jednom ili više puta, u odnosu na 3.7% studenata.

Pokušaj silovanja doživjelo je 2.9% studentica i studenata, 2% nije sigurno može li se njihovo iskustvo tako imenovati, dok 95.1% nije imalo takvo iskustvo.

Gledajući iz rodne perspektive, uočavamo značajne razlike⁴⁷: 3.5% studentica imalo je takvo iskustvo u odnosu na 1.8% studenata.

Silovanje je doživjelo 1.5% osoba (13 osoba iz uzorka), 0.8% nije sigurno može li se njihovo iskustvo nazvati silovanjem, dok 97.6% srećom nije imalo takvo iskustvo.

U skladu sa svim dosadašnjim međunarodnim i domaćim istraživanjima i nalazima prema kojima je silovanje jedan od dva dominantna oblika rodno uvjetovanog nasilja, u našem uzorku

---

⁴⁴ Najpoznatija istraživanja s tog područja radila je Mary Koss, npr. Koss, M. (1988.) "Hidden rape: sexual aggression and victimization in a national sample of students in higher education", U A. W. Burgess (ur.), *Rape and Sexual Assault II*, New York, Garland.

⁴⁵ $\chi^2=107.306$; $df=3$; $p<0.01$

⁴⁶ $\chi^2=91.766$; $df=3$; $p<0.01$

⁴⁷ $\chi^2=12.783$; $df=3$; $p<0.01$

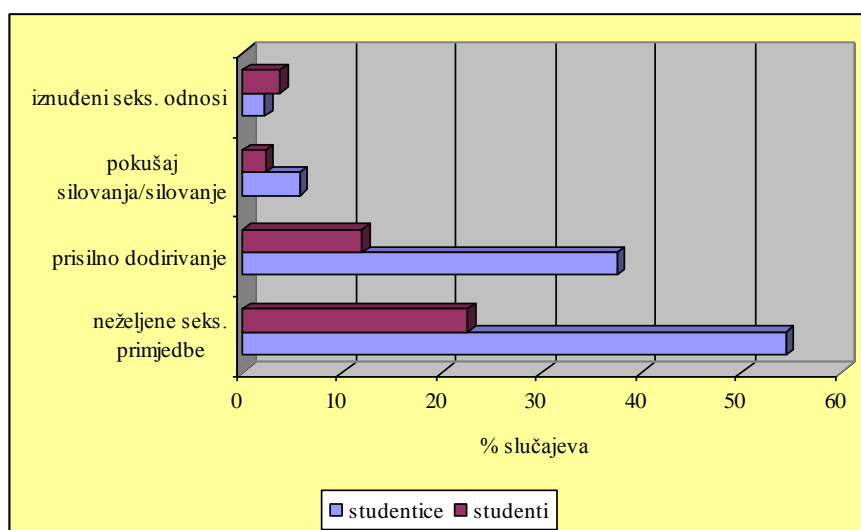

također su utvrđene značajne rodne razlike⁴⁸. Naime, 2.2% studentica je doživjelo silovanje, u odnosu na 0.5% studenata.

Iako smo se trudile studenticama i studentima osigurati apsolutnu anonimnost kao i osjećaj da nam mogu povjeriti svoja traumatska iskustva, broj osoba u uzorku koji su doživjeli pokušaj silovanja ili silovanje je ostao nizak: ukupno je 4.4% uzorka, od čega 5.7% studentica i 2.3% studenata.

Grafikon 6.1.

Osobno iskustvo seksualnog nasilja među studentima i studenticama

Počinitelj/ica nasilja

Nakon pitanja o osobnom iskustvu nasilja, slijedilo je pitanje **tko je bio počinitelj nasilja**, a kao odgovore ponudile smo: partner/bivši partner, član obitelji, prijatelj/poznanik, nadređena osoba s posla i nepoznata osoba. U okviru pitanja uključena je i informacija o vrsti nasilja i njegovoj učestalosti.

Partner/ica kao počinitelj seksualnog nasilja pojavljuje se u 19.2% slučajeva, od čega u 12.2% slučajeva samo jednom, a u 7% slučajeva više puta. Najčešći oblici nasilja od strane partnera se odnose na neželjene seksualne dodire, uvredljive seksualne primjedbe i komentare,

⁴⁸ $\chi^2 = 4.186$; $df = 1$; $p < 0.05$

pokušaj silovanja i silovanje (vaginalno i analno), seksualne odnose iznuđene lažima i ucjenama, neželjene seksualne odnose.

Člani/ica obitelji se kao počinitelj seksualnog nasilja navodi u 3.9% slučajeva, od čega u 2.6% slučajeva jednom, a u 1.3% slučajeva više puta. Interesantno je da je samo jedna osoba opisala vrstu nasilja od strane člana/ice obitelji, iako u uzorku 6 osoba navodi ovakva iskustva.

Prijatelji/ica ili poznanik/ica je počinitelj nasilja u 42.8% slučajeva, od čega u 28.4% slučajeva jednom, a u 14.4% slučajeva više puta. Utvrđena je značajna razlika među studenticama i studentima s obzirom na takvo iskustvo⁴⁹: 32.4% studentica je doživjelo takvo iskustvo jednom, a 18.4% više puta, u odnosu na 19.3% studenata koji su imali takvo iskustvo jednom, odnosno 5.3% više puta.

Od navedenih oblika nasilja od strane prijatelja/ica, najčešće su neželjene primjedbe i vulgarne ponude (3.3%), neželjeni dodiri (2.7% slučajeva), kao i prisilni seksualni odnosi, uključujući silovanje (1%).

Nadređena osoba (škola, fakultet, posao) kao počinitelj nasilja pojavljuje se u 13.9% slučajeva, od čega 8.6% jednom, a 4.9% više puta. Nadređene osobe najčešće su davale neželjene primjedbe i ponude (1.3%), dok su ostali oblici, kao što je seksualno zlostavljanje, dodirivanje, ekshibicionizam, zastupljeni u pojedinačnim slučajevima.

Nepoznata osoba se kao počinitelj nasilja pojavljuje u 74.9% slučajeva, od čega u 30.5% slučajeva jednom, a u 44.4% više puta. Primjećujemo i značajnu razliku između studentica i studenata⁵⁰: studentice su imale iskustvo seksualnog uznemiravanja i nasilja od strane nepoznate osobe jednom u 31.8% slučajeva i 55.2% više puta, za razliku od studenata od kojih je 27.3% imalo takvo iskustvo jednom, a samo 12.1% više puta.

Najčešći oblici seksualnog uznemiravanja i nasilja od strane nepoznate osobe su neželjene ponude, primjedbe i vulgarni komentari (10.8%), neželjeni dodiri (3.8%), dok su ostali oblici, kao što su pokušaj silovanja (0.4%) i slično zastupljeni u manjoj mjeri.

Sumirajući počinitelje nasilja, kao što vidimo iz grafikona 6.2., prema iskazu studentica i studenata najčešći počinitelji su nepoznate osobe (74.9%), prijatelji/ice (42.8%), partneri/ice (19.2%). Nadređene osobe su počinitelji nešto rjeđe (13.9%), dok su članovi/ice obitelji najrjeđe počinitelji bilo kakvog oblika seksualnog nasilja u ovom uzorku (3.9%).

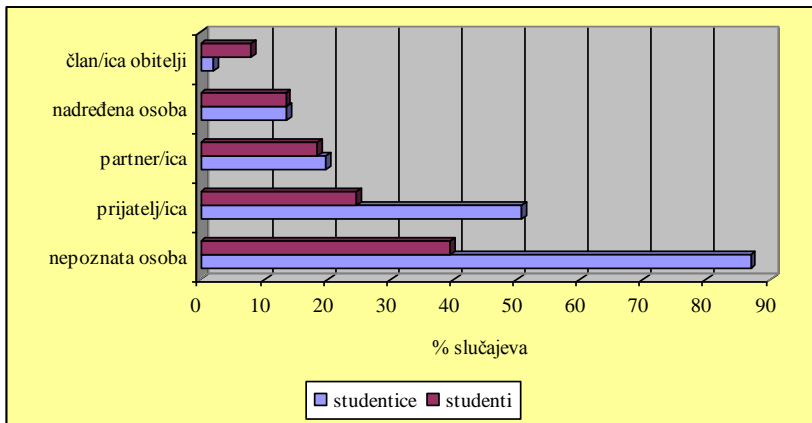
---

⁴⁹ $\chi^2=11.995$; $df=2$; $p<0.01$

⁵⁰ $\chi^2=65.105$; $df=2$; $p<0.01$

Grafikon 6.2.

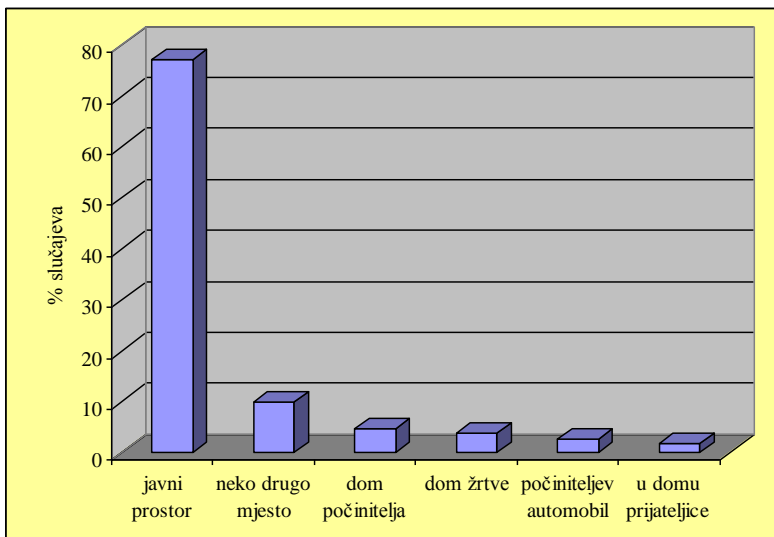
Počinitelj/počiniteljica seksualnog nasilja

Slijedilo je pitanje o **mjestu nasilnog događaja**. Najčešće mjesto je javni prostor (77%) i to ulica, kafići, lokali, klubovi. Slijede «negdje drugdje» (10%), a u tu kategoriju ulaze ordinacija, učionica, vikendica i sl. Nadalje, slijedi dom počinitelja (4.6%), dom žrtve (3.8%), počiniteljev automobil (2.7%), te dom prijateljice (1.9%).

Grafikon 6.3.

Mjesto događanja seksualnog nasilja

7. MOTIVI SEKSUALNIH ODNOSA

Seksualna motivacija određuje razinu interesa za doživljavanjem zadovoljstva vezanog uz seksualno ponašanje. Seksualna motivacija upravlja seksualnim fantazijama, navodi nas ka traženju, posvećivanju pažnje i procjenjivanju seksualnih poticaja, regulira razinu seksualne pobuđenosti, te omogućava stupanje u spolni odnos i ostale oblike seksualnih ponašanja. Hill i Preston (1996.) smatraju da seksualni motivi predstavljaju stabilni interes za određene tipove seksualnih poticaja koji pružaju zadovoljstvo povezano sa seksualnim izražavanjem, te razvijaju instrument, Affective and Motivational Orientation Related to Erotic Arousal – AMORE⁵¹ za mjerenje osam specifičnih poticaja koji motiviraju seksualno ponašanje. Uz dopuštenje autora, u ovom istraživanju seksualni motivi mjere se AMORE upitnikom. Upitnik se po prvi puta koristi u Hrvatskoj.

Seksualni motivi ispitani su kroz 62 tvrdnje, podijeljene u osam kategorija, koje čine osam motiva: (1) doživjeti emocionalno vrednovanje od strane partnera, (2) izraziti partneru emocionalno vrednovanje, (3) olakšanje od stresa i negativnih psiholoških stanja, (4) utješiti partnera, (5) iskazati vlastitu moć, (6) doživjeti partnerovu moć, (7) uživanje, (8) prokreacija.

7.1. Seksualni motivi i rod

Podaci u literaturi pokazuju kako je za muškarce vjerojatnije da će se zanimati za seksualni odnos iz razloga požude, užitka i fizičkog prepuštanja.⁵² Žene pak, s druge strane, češće izjavljuju kako se zanimaju za seks iz emocionalnih razloga, poput izražavanja ljubavi.

U skladu s očekivanjima, uočavamo značajne rodne razlike. Studentice u većoj mjeri od studenata žele svome partneru *izraziti emocionalno vrednovanje*, što vidimo na primjeru tvrdnje „Razmjenjivanje nježnosti i ljubavi za vrijeme seksualnog odnosa jedan je od najstrastvenijih i najvrjednijih načina na koji izražavam zanimanje i brižnost za partnera/partnericu“.⁵³ Kad je riječ o *doživljavanju emocionalnog vrednovanja* od strane partnera, također su vidljive značajne rodne razlike. Međutim, suprotno očekivanjima, kod svih tvrdnji koji opisuju taj motiv studenti u većoj mjeri od studentica imaju potrebu kroz seksualne aktivnosti uvjeriti se koliko ih partner/partnerica cijeni, poštuje, voli. Jedna od tih tvrdnji je „Svoju potrebu za emocionalnom bliskošću i intimnošću često izražavam stupajući u seksualni odnos ili fantaziju s

---

⁵¹ Hill, C.A., & Preston, L.K. (1996). Individual differences in the experience of sexual motivation: Theory and measurement of dispositional sexual motives. *The Journal of Sex Research*, 33, 27-45

⁵² Hill, C.A., & Preston, L.K. (1996). Individual differences in the experience of sexual motivation: Theory and measurement of dispositional sexual motives. *The Journal of Sex Research*, 33, 27-45

⁵³ $t=3,73$; $p<0,01$

partnerom/partnericom⁵⁴ ili „Često kada poželim osjetiti da se netko brine o meni i da me voli, jedan od najviše zadovoljavajućih načina da to postignem upravo je kroz seksualno povezivanje s partnerom/partnericom“⁵⁵. Tu se može govoriti o vjerovanjima studenata da će djevojke u pravilu prvi put stupiti u spolni odnos iz razloga zaljubljenosti i dalje se upuštati u seksualne aktivnosti prvenstveno kako bi izrazile svoje emocije prema partneru. Stoga bi mladići mogli očekivati da gotovo uvijek budu emocionalno vrednovani upravo onda kada se upuste u seksualnu aktivnost s partnericom. Također možemo pretpostaviti da studentice mogu vjerovati kako mladići stupaju u spolne odnose radi užitka, pa time ne očekuju da im partneri seksualnim aktivnostima pokazuju koliko im je stalo te što osjećaju za njih.

Kad pogledamo razlike s obzirom na rod i tvrdnje vezane uz *olakšanje od stresa*, studenti su ti koji se seksom vole riješiti negativnih psiholoških stanja („Kada mi se dogodi nešto loše ili frustrirajuće, puno puta imam potrebu upustiti se u seksualnu fantaziju ili seksualnu aktivnost te se tako pokušati osjećati bolje“⁵⁶). Dok su djevojke možda vještije nelagodne emocije podijeliti s drugima i iskazati ih verbalno, mladići će vjerojatnije negativnosti ispoljavati fizički, rješavajući se na taj način nelagodnih osjećaja. Vjerojatno iz sličnih razloga je dobivena značajna razlika neočekivanog smjera, s tvrdnjama o *pružanju utjehe*, njege i brizi partneru/partnerici („Često mi najviše užitaka pruža seksualni odnos koji pomaže partneru da na trenutak zaboravi svoje probleme i više uživa u životu“⁵⁷). Opet su se studenti pokazali kao oni koji će pokušati seksualnim aktivnostima oraspoložiti partnericu.

Promatrajući *motive moći* kroz rodnu perspektivu nailazimo na značajne razlike, koje su jednake onima u drugim istraživanjima.⁵⁸ I u spolnim aktivnostima u kojima iskazuju moć i u onima u kojima doživljavaju partnerovu moć više uživaju studenti („Najzbuđljivije mi je seksualno ponašanje i seksualna fantazija u kojoj se osjećam moćno i dominantno prema partneru/partnerici“,⁵⁹ te „Često je vrlo uzbuđujuće kada partner/partnerica iskazuje moć i agresivnost tijekom seksualnog odnosa“⁶⁰). Dakle, studenti su izjavljivali da vole biti autoritativni i upravljati seksualnim odnosom, a jednako tako i biti pod dominacijom i kontrolom partnerice.

Tražeci razlike prema rodu, nije utvrđena značajnost s *motivom uživanja*.

Dobivena je zanimljiva razlika s obzirom na rod i tvrdnje vezane uz *prokreaciju*. Pri tome su studenti iskazali veći stupanj uživanja u onim spolnim aktivnostima koji za svoju svrhu imaju

⁵⁴t=3,53; p<0,01

⁵⁵t=3,36; p<0,01

⁵⁶t=7,27; p<0,01

⁵⁷t=7,310; p<0,01

⁵⁸Hill, C.A., & Preston, L.K. (1996). Individual differences in the experience of sexual motivation: Theory and measurement of dispositional sexual motives. *The Journal of Sex Research*, 33, 27-45

⁵⁹t=4,27; p<0,01

⁶⁰t=7,47; p<0,01

začeće („*Jedan od glavnih razloga zašto me zanima seks je taj što želim dijete*»⁶¹). Potrebno je detaljnije istražiti ove rezultate.

Rezultati općenito potvrđuju stajalište da više različitih motiva utječe na seksualnu motivaciju i seksualno ponašanje, i da seksualna motivacija nije determinirana interesom za samo jedan ili dva aspekta seksualnog ponašanja (primjerice željom za prokreacijom ili za užitkom). Osoba može doživljavati niz različitih razloga ili motiva zainteresiranosti za seks.

7.2. Seksualni motivi i religioznost

Za više od polovice studentica i studenata (56.6%) religija zauzima važno mjesto u životu. Važnost religije u životu pozitivno je povezana s devet tvrdnji u upitniku. Sve tvrdnje koje se odnose na stupanje u spolne odnose zbog želje za djetetom (motiv *prokreacija*), pozitivno koreliraju s religioznošću. Najvišu povezanost s religijom ima čestica „*Seks mi je važan ponajviše zbog reproduktivnih razloga*”⁶², a slijedi je tvrdnja „*Jedan od glavnih razloga zašto me zanima seks je taj što želim dijete*”⁶³. Negativna korelacija s važnošću religije u životu pokazala se sa sveukupno pet tvrdnji. Od toga su tri tvrdnje dio motiva *uživanje*, koji se odnosi na fizičko zadovoljstvo koje studentice i studenti doživljavaju uključivanjem u seksualne aktivnosti. Primjer je tvrdnja „*Upravo su osjećaj fizičkog zadovoljstva i otpuštanja seksualne napetosti glavni razlozi zbog kojih su mi važne seksualne aktivnosti i fantazije*”, koja je negativno povezana s važnošću religije u životu studentica i studenata.⁶⁴ Tvrdnja „*Krajnje mi je uzbuđljivo zabavljati se i zaigrati se kad se izražavam seksualno*” ima najviši koeficijent korelacije.⁶⁵ S gotovo jednako visokom korelacijom negativno je povezana religioznost ispitanika i njihov odgovor na tvrdnju „*Zamisao o tome da imam djecu nije mi značajno vezana uz osjećaj važnosti seksualne aktivnosti*”⁶⁶, što slijedi već utvrđenu povezanost s motivom *prokreacije*.

Razlike između seksualnih motiva pružaju potpunije razumijevanje seksualnih motiva i omogućavaju bolje predviđanje seksualnog ponašanja.

---

⁶¹ $t=7,12$; $p<0,01$

⁶² $r=0,29$; $p<0,01$

⁶³ $r=0,218$; $p<0,01$

⁶⁴ $r=-0,078$; $p<0,05$

⁶⁵ $r=-0,117$; $p<0,01$

⁶⁶ $r=-0,110$; $p<0,01$

8. POVRATNE INFORMACIJE ISPITANICA I ISPITANIKA

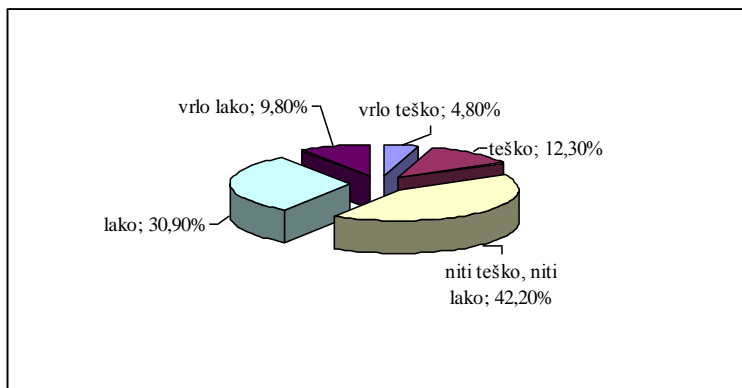
Nakon provedenog istraživanja, zanimale su nas povratne informacije studentica i studenata koji su sudjelovali u istraživanju.

Na kraju upitnika postavljena su dva pitanja o tome koliko im je bilo teško ispunjavanje upitnika, te smatraju li ovakvo istraživanje korisnim. Također je ostavljen prostor za komentare.

Najvećem broju studentica i studenata (41.5%) ispunjavanje upitnika nije bilo niti lako, niti teško. Za 39.6% ispunjavanje upitnika je bilo lako i vrlo lako, dok je za 16.8% ispitanika/ica to bilo teško ili vrlo teško.

Grafikon 10.1.

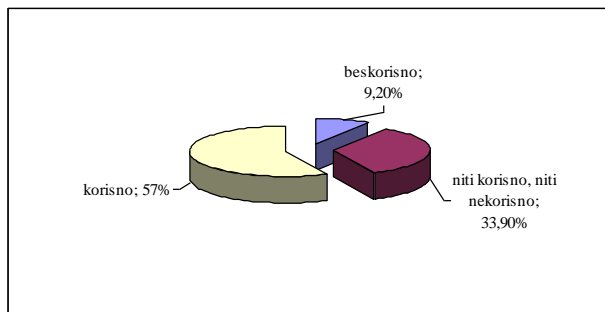
Procjena težine ispunjavanja upitnika od strane studentica i studenata

Što se tiče korisnosti istraživanja, više od polovice studentica i studenata (56.2%) smatra istraživanje korisnim, 33.5% smatra ga niti korisnim, niti nekorisnim, dok ga 9% smatra beskorisnim.

Grafikon 10.2.

Procjena korisnosti istraživanja od strane studentica i studenata

Unutar prostora za pitanja, sugestije i komentare, kao i unutar samog upitnika, pojavio se znatan broj komentara, sugestija i pitanja pa smo odlučile posvetiti im poseban prostor.

Jedan dio komentara ispitanica odnosi se na pohvale, te "pozdravljaju ovakva istraživanja i aktivnosti". Dio njih daje konkretne zamjerke, poput "neka pitanja su zbunjujuća", "upitnik je predugačak", "neka pitanja se ponavljaju».

Neki od komentara naših studentica i studenata:

„Svaka čast, trebalo bi više ovakvih upitnika da se podigne svijest mladim ljudima o temi.“

„Anketa nije za one koji nisu imali spolni odnos, pitanje o religiji smatram manipulativnim te kako bi odvojili vjerovanje u Boga i spolnost.“

„Crkva i obitelj snažno utječe na seksualnost mladih, stručnjaci za uvođenje spolnih odgoja ih odvajaju te se navodno zalažu za bolji život mladih.“

„Ljubav i seks nije isto!“

„Samo naprijed! Bravo! Treba više edukacije o seksu.“

„Seksualni odgoj u školama moraju preuzeti znanstvenici, a ne svećenički kler posrnule rimokatoličke crkve.“

„Seks i nježnost ne idu skupa u istoj rečenici, kao ni emocije!“

„Trebali ste specificirati mislite li na seksualne odnose u braku ili izvan braka“

«Zašto o tako intimnoj temi mora biti govora ovdje?“

9. ZAKLJUČCI ISTRAŽIVANJA

Provedeno je istraživanje o rodnim razlikama u odnosu na seksualnost i seksualna prava studentica i studenata Sveučilišta u Zagrebu.

Naša ideja je bila pružiti osnovni uvid u različite aspekte seksualnosti, seksualnog ponašanja, reproduktivnog zdravlja i zaštite, te seksualnog nasilja s obzirom na rodnu perspektivu.

Istraživanje je proizašlo iz višegodišnjeg rada na području seksualnosti i seksualnih prava, kao i odnosa među rodovima. S obzirom na kontekst u kojem živimo, a koji karakteriziraju naglašeni dvostruki standardi vezani uz seksualna ponašanja i seksualnost, smatrale smo kako ovo istraživanje može doprinijeti boljem razumijevanju tog konteksta i dominantnih odnosa, te da može imati brojne praktične implikacije, kao što je sustavan rad na razbijanju postojećih rodnih stereotipa i predrasuda koje nameće naše još uvijek patrijarhalno društvo.

Naime, ovo je istraživanje dalo brojne indikatore za još uvijek jaku prisutnost patrijarhalnog modela u razmišljanju mladih ljudi, budućih akademskih građanki i građana, prenositeljica i prenositelja istog. Takve spoznaje su nas u prvom trenutku iznenadile s obzirom da je Hrvatska mlada demokratska zemlja koja svoju budućnost planira kroz vodstvo mladih, kao zemlja znanja i slobode. Ipak, i taj podatak ide u prilog činjenici da je ovo vrlo osjetljivo pitanje na kojem je potrebno sustavno raditi, te stoga smatramo kako je provedeno istraživanje samo početak koji može ukazati na trenutno stanje, ali i ponuditi smjernice na što treba u sljedećim istraživanjima više obratiti pažnju.

Svakako, buduća bi istraživanja trebala uključiti mlade, u radu na konstrukciji upitnika ili kroz sudjelovanje u dubinskim intervjuima o ovoj problematici, kako bi se dobili što realniji rezultati i što realniji prikaz rodnih razlika u Hrvatskoj.

Utvrđiti stanje seksualnih prava mladih samo je prvi korak, a razviti smjernice razvoja djelovanja u promociji i zaštiti rodnih i seksualnih prava su samo odškrinuta vrata i putokaz kamo dalje. Veselit će nas ako se budemo sretali na tom putu.

Istraživački tim

SAŽETAK ISTRAŽIVANJA

RODNA PRIZMA SEKSUALNIH PRAVA MLADIH

U istraživanju je sudjelovalo ukupno **852** studentica i studenata treće i četvrte godine Sveučilišta u Zagrebu: 459 studentica (53.9%) i 389 studenata (45.7%), te 3 osobe koje se spolno ne identificiraju (0.3%). Raspon dobi kreće se od 20 do 39 godina, a prosječna dob uzorka je 22.4 godine.

Preko 30% studentica i studenata nikada nije sudjelovalo na **predavanju ili edukaciji** o seksualnosti, 35% jednom i 32% više puta. Istovremeno svoje znanje o seksualnosti procjenjuju kao izvrsno (12.4%), dobro (55.4%) i osrednje (28.6%).

Od 5 ponuđenih **seksualnih prava**, najveći broj studentica i studenata prepoznaje sljedeća: pristanak na seksualne odnose samo kada to žele (90.6%), poštivanje osoba drugačije seksualne orijentacije (83.2%) i seksualnu edukaciju u školama (75.1%).

Na pitanje sputava li društvo na neki način njihovu seksualnost, 74.5% studentica i studenata odgovara negativno, a 16.7% potvrdno (od čega 20.3% studentica i 12.4% studenata).

Važnost određenih aspekata seksualnog ponašanja ženama i muškarcima se značajno razlikuje. I studentice i studenti smatraju da je muškarcima najvažnije prilikom seksualnog odnosa doživjeti orgazam, imati seksualni odnos, pružiti partnerici seksualno zadovoljstvo i pobrinuti se da partnerica doživi orgazam, dok je ženama najvažnije imati osjećaj intimnosti i povjerenja u partnera, koristiti kontracepciju, pružiti partneru seksualno zadovoljstvo, imati seksualni odnos, pobrinuti se da partner doživi orgazam, te razgovarati o osjećajima.

Utvrđene su i značajne rodne razlike. Naime, po pitanju toga što je važno muškarcima studenti u većem broju od studentica procjenjuju važnim osjećaj intimnosti i povjerenja u partnericu, razgovor o osjećajima, govoriti partnerici da je voli, koristiti kontracepciju, pružiti partnerici zadovoljstvo, koristiti kondom i pobrinuti se da partnerica doživi orgazam. Studentice smatraju kako je muškarcima važno govoriti partnerici u čemu seksualno uživaju, imati seksualni odnos, primati oralni seks i doživjeti orgazam.

Po pitanju toga što je važno ženama, studenti u većoj mjeri smatraju kako je to razgovor o osjećajima, govoriti partneru da ga voli, te govoriti partneru u čemu žene uživaju u seksu. Studentice u većoj mjeri procjenjuju kako je ženama važnije koristiti kontracepciju kako bi se izbjegla trudnoća, pružiti partneru seksualno zadovoljstvo i koristiti kondom prilikom seksualnog odnosa.

Na pitanje o **prihvatljivosti određenih oblika seksualnog ponašanja** za žene i muškarce unutar zajednice u kojoj žive, pokazala se značajna razlika između studentica i studenata po pitanju prihvatljivog/neprihvatljivog ponašanja za žene, odnosno za muškarce. Studentice i studenti razlikuju se po pitanju prihvatljivosti sljedećih ponašanja za žene: rano stupanje u seksualne veze (studenti značajno više smatraju to prihvatljivim ponašanjem), rano stupanje u brak (studentice značajno više smatraju to prihvatljivim ponašanjem), seksualna avantura (studenti značajno više smatraju to prihvatljivim ponašanjem), inzistiranje na seksualnim odnosima (studenti značajno više smatraju to prihvatljivim ponašanjem). Studentice značajno više smatraju sljedeća ponašanja prihvatljivima za muškarce: veći broj seksualnih partnera/ica, veći broj veza, rano stupanje u seksualne veze, uživanje u seksu, flert/očijukanje, seksualna avantura.

Što se tiče upotrebe **kontracepcije**, 73% studentica i studenata navodi da je prilikom prvog spolnog odnosa koristilo kontraceptivnu zaštitu, a skoro 70% seksualno aktivnih redovito koristi kontracepciju i dalje. Najčešće je korišten kondom (42.5%), hormonalna pilula (15.7%) i kombinacija kondom/pilula (13.3%). Skoro 20% njihovih partnera i partnerica uopće ne brine o kontracepciji. Namjeran prekid trudnoće imalo je 2.2% studentica i/ili partnerica studenata.

U našem uzorku **seksualno je aktivno** 86.7% osoba. Utvrđene su značajne razlike s obzirom na rod, odnosno seksualno je aktivno više studenata (90.4%) nego studentica (83.6%). Pri tome je njih 58.1% je bilo uglavnom ili izrazito zadovoljno, a 12.1% je bilo nezadovoljno ili izrazito nezadovoljno. Utvrđene su značajne razlike s obzirom na rod: čak 14.2% studentica bilo je izrazito ili uglavnom nezadovoljno tim iskustvom u odnosu na 10.5% studenata. Najčešći razlog stupanja u prvi seksualni odnos je za studentice je zaljubljenost i ljubav (63.6%), a za studente uzbuđenje i želja za užitkom (45.7%).

Više od 70% studentica i studenata imalo je četiri ili manje seksualnih partnera/partnerica. Utvrđene su rodne razlike: studenti su prosječno imali 5, a studentice 3 partnera/ice. Po pitanju čestine doživljavanja orgazma također uočavamo značajne razlike: čak 17.10% studentica nikad ili vrlo rijetko doživljava orgazam, u usporedbi s 0.3% studenata. Istovremeno 74.5% studenata doživljava orgazam redovito; svega 23.6% studentica.

Na pitanje koliko su zadovoljni svojim dosadašnjim seksualnim životom, većina je izrazito zadovoljna i zadovoljna: 81.2% studentica i 73.4% studenata.

U uzorku je 3.9% osoba imalo istospolno seksualno iskustvo, a utvrđene su značajne razlike s obzirom na rod: 4.1% studentica i 3.6% studenata. Na pitanje o seksualnoj orijentaciji vidimo da se 94.6% uzorka deklarira kao heteroseksualno, 1.8% homoseksualno, 2.3%

biseksualno i 1.2% aseksualno. Rodne razlike su nađene u homoseksualnom identitetu (više studenata) i biseksualnom identitetu (više studentica).

Više od polovine uzorka (54.7%) nikada nije imalo iskustvo seksualnog odnosa za jednu noć. Među onima koji su imale/i takvo iskustvo značajno je više studenata (58%) od studentica (33.5%). Seksualne odnose pod utjecajem droge i alkohola imalo je 64.5% osoba, od čega značajno više studenata ima češće takva iskustva.

Što se tiče **osobnih iskustava seksualnog nasilja**, neželjene seksualne primjedbe i vulgarne ponude doživjelo je 54.5% studentica i 22.6% studenata, neželjeno i prisilno dodirivanje tijela 37.5% studentica i 11.9% studenata, seksualne odnose iznuđene lažima i ucjenom 5.6% studentica i studenata (nema značajne razlike s obzirom na rod), pokušaj silovanja i silovanje 5.7% studentica i 2.3% studenata.

Počinitelj/i seksualnog nasilja su u najvećem broju slučajeva nepoznate osobe, za 87% studentica i 39.4% studenata. Slijedi prijatelj/ica, koji je bio počinitelj nasilja u 50.8% slučajeva studentica i 24.6% studenata. Partner/ica je bio počinitelj nasilja u 19.2% slučajeva, nadređena osoba u 13.9% slučajeva i član/ica obitelji u 3.9% slučajeva (nema razlike s obzirom na rod).

Najčešće mjesto nasilja je javni prostor (77%), neko drugo mjesto (ordinacija, učionica) (10%), dom počinitelja (4.6%), dom žrtve (3.8%), počiniteljev automobil (2.7%) i dom prijatelja/ice (1.9%).

Što se tiče **seksualnih motiva**, pokazale su se značajne rodne razlike u sljedećima: doživjeti emocionalno vrednovanje od strane partnera/ice, izraziti partneru/ici emocionalno vrednovanje, olakšanje od stresa i negativnih psiholoških stanja, utješiti partnera/icu, iskazati vlastitu moć, doživjeti partnerovu/partneričinu moć i prokreacija.

Studentice u većoj mjeri od studenata žele svome partneru *izraziti emocionalno vrednovanje*, studenti u većoj mjeri od studentica imaju potrebu kroz seksualne aktivnosti uvjeriti se koliko ih partner/partnerica cijeni, poštuje i voli. Studenti su ti koji se seksom vole riješiti vlastita negativnih psiholoških stanja ili pokušati oraspoložiti partnericu. Također, u spolnim aktivnostima u kojima iskazuju moć i u onima u kojima doživljavaju partnerovu ili partneričinu moć više uživaju studenti. Sve tvrdnje koje se odnose na stupanje u spolne odnose zbog želje za djetetom (motiv *prokreacija*) očekivano pozitivno koreliraju s religioznošću.

Većina studentica i studenata smatrala je ovo istraživanje korisnim (56.2%), a ispunjavanje upitnika bilo im je lagano (39.6%) ili niti lagano, niti teško (41.5%).